

Hoofdstukopening	52
Start	
2.1 De bevolking verandert	54
2.2 Bevolking in beweging	56
2.3 Wonen in de grote stad	58
Nederland & Duitsland	
2.4 Ontwikkeling van de bevolking	60
2.5 Migratie	62
2.6 Steden worden groter	64
2.7 Inrichting van steden	66
Herhaling Nederland & Duitsland	68
Toepassing Nederland & Duitsland	70
Examentraining Nederland & Duitsland	72
China	
2.8 Bevolking	76
2.9 Migratie	78
2.10 De gevolgen van de verstedelijking	80
Herhaling China	82
Toepassing China	84
Examentraining China	86
Casus	
2.11 De groei van Guangzhou en Shanghai	90
2.12 De gevolgen van de groei van Guangzhou en Shanghai	92
Eigen regio	94
Samenvatting	96

1

Bekijk de grote foto. Er staan veel mensen te wachten op het treinstation van Guangzhou.

- a** Waarom staan hier zo veel mensen? Noteer het juiste antwoord.
- A Dit is de normale avondspits in Guangzhou.
 - B Het is vakantietijd, iedereen wil op reis, maar het sneeuwt.
 - C Er is een storing in het computernetwerk, waardoor alles vastloopt.
 - D Het treinpersoneel staakt.

B

- b** In de openingsfoto staan drie kleine foto's. Schrijf op wat volgens jou deze foto's te maken hebben met *bevolking*.

Foto 1: Eigen antwoord, bijv. mensen wonen in de stad steeds dichter op elkaar.

Foto 2: Eigen antwoord, bijv. in sommige gebieden daalt de bevolking.

Foto 3: Eigen antwoord, bijv. mensen moeten soms weg uit hun eigen land omdat het niet meer veilig is.

- c** Bekijk de foto van het dichtgetimmerde huis. Bedenk twee redenen waarom de mensen weggegaan zijn uit dit huis.

- 1: Bijvoorbeeld: zij zijn verhuisd naar een beter of een groter huis.
- 2: Bijvoorbeeld: zij zijn verhuisd naar een andere plaats voor werk of betere voorzieningen.

2

Op de volgende pagina staan omschrijvingen van begrippen die belangrijk zijn in dit hoofdstuk. Sommige begrippen ken je misschien al, andere misschien niet. Probeer het juiste begrip achter de omschrijving te plaatsen.

Het gemiddeld aantal inwoners per vierkante kilometer.	<i>bevolkingsdichtheid</i>
De manier waarop de bevolking over een gebied verdeeld is.	<i>bevolkingsspreiding</i>
Verhuizen van het ene woongebied naar het andere woongebied.	<i>migratie</i>
Groei van een bevolking als er meer geboorten zijn dan sterfgevallen.	<i>natuurlijke bevolkingsgroei</i>
De manier waarop een gebied gebruikt wordt, bijvoorbeeld voor huizen of als landbouwgrond.	<i>ruimtegebruik</i>
Het regelen van het ruimtegebruik door de overheid.	<i>ruimtelijke ordening</i>
De trek van het platteland naar de stad.	<i>urbanisatie</i>
Toename van het aandeel ouderen in de bevolking.	<i>vergrijzing</i>

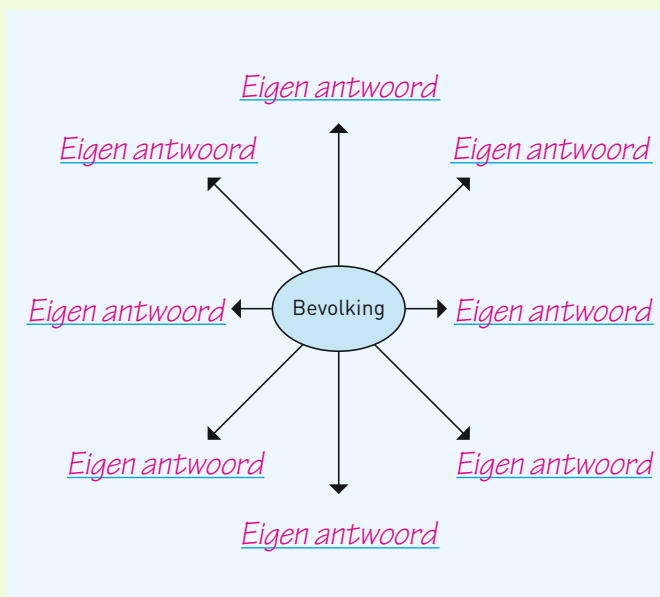
3

Dit hoofdstuk gaat over bevolking en ruimte.

- a** Wat wordt hier met het woord 'ruimte' bedoeld? Schrijf dit op in één zin.

De ruimte voor wonen, werken, vervoer en recreatie

- b** Schrijf zo veel mogelijk woorden op die met 'bevolking' te maken hebben. Als je met iemand samenwerkt, schrijf je om beurten een woord op.
- c** Onderstreep de woorden die je het belangrijkste vindt.
- d** Omcirkel ten slotte de woorden die iets met elkaar te maken hebben met dezelfde kleur, zodat er groepjes woorden ontstaan.

4

Elk jaar verhuizen miljoenen mensen, soms gedwongen, soms vrijwillig. Over de hele wereld verhuisden in 2015 meer dan 244 miljoen mensen naar een ander land. Nog veel meer mensen verhuisden binnen hun eigen land.

- a** Ben je zelf ooit verhuisd? *Ja / nee*

- b** Zo ja, wat was voor jou of jouw familie de belangrijkste reden om te verhuizen?

Eigen antwoord

- c** Geef twee voorbeelden van gedwongen verhuizen.

Bijvoorbeeld: oorlog, natuurramp, politieke onveiligheid.

- d** Als je over een maand zou gaan verhuizen naar een ander land, wie zou je dan het meeste missen?

Eigen antwoord

- e** Als je over een maand zou gaan verhuizen naar een ander land, wat zou je dan het meest missen?

Eigen antwoord

- f** Waar zou je het meest tegenop zien als je naar een ander land buiten Europa zou gaan verhuizen?

Eigen antwoord

2.1 De bevolking verandert

LEES 'BEVOLKINGSGROEI'

1

- a De bevolking van Nederland kan op twee manieren groeien. Welke manieren zijn dit?

- 1 Door natuurlijke bevolkingsgroei: doordat er meer kinderen geboren worden dan er mensen sterven.
- 2 Doordat mensen uit het buitenland in Nederland komen wonen.

- b Door welke van de twee antwoorden groeit de bevolking het meest in Nederland?

Door mensen uit het buitenland die hier komen wonen

2

- a Vul de juiste cijfers in.

In Niger is het geboortecijfer 44. Dat betekent dat er per jaar 44 kinderen worden geboren per 1 000 inwoners. Het sterftcijfer van Niger is 12. Dat betekent dat er per jaar 12 mensen sterven per 1000 inwoners.

- b Bereken de natuurlijke bevolkingsgroei van Niger per 1000 inwoners per jaar: 44 - 12 = 32 mensen per 1000 inwoners per jaar. Vul dit cijfer in de tabel bij deze vraag in.

- c Bereken met de cijfers uit de tabel ook de natuurlijke groei van Nederland en Duitsland. Vul die cijfers in de tabel in.

- d Als in Nederland 17 miljoen mensen wonen, met hoeveel is de bevolking dan in een jaar gegroeid door natuurlijke groei?

34 000 inwoners

- e Omcirkel in de tekst hieronder wat juist is.

In Nederland worden meer kinderen geboren dan er mensen sterven. We hebben een sterfteoverschot / geboorteoverschot. De natuurlijke bevolkingsgroei is positief / negatief. Maar in Duitsland sterven meer mensen dan er geboren worden. Dit noemen we een sterfteoverschot / geboorteoverschot. De natuurlijke groei is hier positief / negatief.

	Geboortecijfer	Sterftcijfer	Natuurlijke groei
Niger	44	12	<u>32</u>
Nederland	11	9	<u>2</u>
Duitsland	9	12	<u>3</u>

3

Bekijk de bevolkingspiramide van Nederland in bron 1. Bepaal of de uitspraken juist of onjuist zijn. Schrijf het antwoord achter de zinnen.

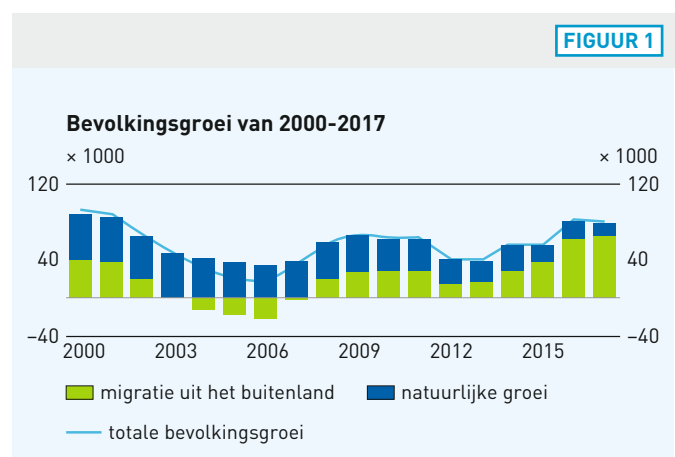
- De langere levensverwachting van vrouwen is zichtbaar aan de linkerkant van de bevolkingsgrafiek. Onjuist
- In 1970 was er een sterke daling van het geboortecijfer. Juist
- Vanaf de leeftijdsgroep van 30 jaar en jonger is het geboortecijfer telkens gedaald. Juist
- Het effect van de oorlog is zichtbaar in het verschil tussen de leeftijdsgroepen 50-54 jaar en 55-59 jaar. Onjuist

4

Gebruik figuur 1 over de bevolkingsgroei in Nederland.

- a In welk jaar groeide de bevolking het minste? 2006
- b Geef een verklaring voor deze lage bevolkingsgroei. Veel migratie naar het buitenland
- c Wat verandert er tussen 2000 en 2017 het meest: de natuurlijke groei of de migratie uit het buitenland? Migratie uit het buitenland
- d Geef hiervoor een verklaring. Er zijn in die periode veel migranten naar Nederland gekomen.
- e Tussen 2000 en 2015 daalt de natuurlijke groei. Wat is de belangrijkste reden voor deze daling? Bepaal het juiste antwoord: het geboortecijfer is gedaald / het sterftcijfer is gestegen
- f Geef een verklaring voor je antwoord bij vraag e. De bevolking vergrijst steeds meer.

FIGUUR 1

5

Bekijk figuur 2.

- a In welke stad uit figuur 2 is het aantal sterfgevallen de laatste zestig jaar het minst veranderd?

In Utrecht

- b In welke stad worden de meeste kinderen geboren?

In Amsterdam

- c Waarom is hier het aantal geboorten het grootst?

Amsterdam is de grootste stad.

- d Wat verandert in alle vier steden het minst: het aantal geboorten of het aantal sterfgevallen?

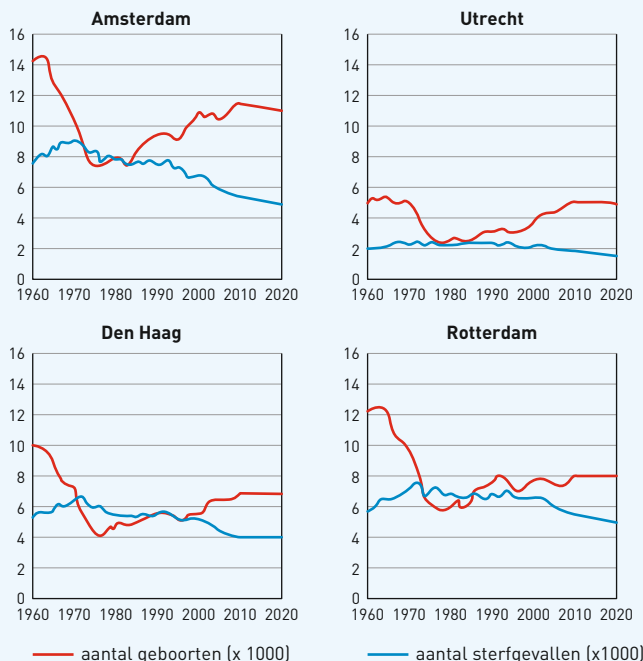
Het aantal sterfgevallen

- e In welke periode was in alle vier steden de natuurlijke groei het laagst? Kruis het juiste antwoord aan.

- ☐ 1960–1970
☒ 1970–1980
☐ 1980–1990
☐ 1990–2000
☐ 2000–2010

FIGUUR 2

Geboorten en sterfgevallen in de vier grote steden

LEES 'BEVOLKINGSDICHTHEID EN SPREIDING'

6 BOS

Bekijk bron 4 en gebruik de kaarten *Nederland – Bevolking* en *Nederland – Provincies* uit de atlas.

- a Noem drie provincies met een lage bevolkingsdichtheid.

Groningen, Friesland, Drenthe en Zeeland

- b Noem drie provincies met een hoge bevolkingsdichtheid.

Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht

- c In Nederland is de gemiddelde bevolkingsdichtheid 494 inwoners / km². Zoek de gemeente waar jij woont. Is de bevolkingsdichtheid daar hoger of lager dan gemiddeld in Nederland?

Eigen antwoord

7 Leerdoelen

Gebruik bron 2 en 3.

Omcirkel het juiste woord in onderstaande zinnen.

- De gemeente Amsterdam overweegt om langs het IJ meer hoogbouw toe te staan. De bevolkingsdichtheid van Amsterdam neemt hierdoor toe / af.
- Op oude haventerreinen, zoals Java-eiland, worden woningen gebouwd. De bebouwingsdichtheid van de stad wordt hierdoor hoger / lager.
- Vooral in landelijke / stedelijke gebieden wordt veel ruimte gebruikt voor woningbouw.
- Nederland kent een gelijke / ongelijke bevolkingsspreiding, want de meeste mensen wonen in de Randstad.
- In een wijk met alleen flatgebouwen is de bebouwingsdichtheid hoger / lager dan in een wijk als Java-eiland.
- In een nieuwbouwwijk is de natuurlijke bevolkingsgroei hoger / lager dan gemiddeld in Nederland.

2.2 Bevolking in beweging

LEES 'MIGRATIE'

1

Welk begrip past het best bij onderstaande zinnen?

Noteer achter iedere zin het juiste begrip. Kies uit: *sociale bevolkingsgroei* – *verhuismotief* – *vertrekoverschot*.

- De keuze om te verhuizen is soms moeilijk: kies je voor de levendigheid van de stad of de rust en ruimte van het platteland? *Verhuismotief*

- Er worden steeds minder kinderen geboren, maar toch groeit de bevolking. *Sociale bevolkingsgroei*

- Het wordt steeds leger op het platteland.

Vertrekoverschot

2

Bij elke verhuizing spelen aantrekkingsfactoren en afstotingsfactoren een rol.

- a Bekijk figuur 3. Waar denk je dat het meisje in de figuur het liefst woont: in de stad of op het platteland?

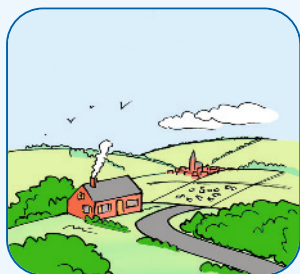
Op het platteland

- b Waaraan kun je dat zien?

Aan de argumenten die ze bedenkt: die zijn positief voor het platteland en negatief voor de stad.

- c Verhuismotieven kun je onderverdelen in aantrekkingsfactoren en afstotingsfactoren. Zet de verhuismotieven in de juiste kolom van de tabel. Kies uit: *armoede* – *familie* – *natuurramp* – *oorlog* – *veiligheid* – *welvaart* – *werk* – *werkloosheid*.

FIGUUR 3

Afstotingsfactoren

- veel lawaai
- stinkende uitlaatgassen
- onveilige straten

Aantrekkingsfactoren

- rust
- schone lucht
- ruimte

Aantrekkingsfactoren

familie
veiligheid
welvaart
werk

Afstotingsfactoren

oorlog
natuurramp
armoede
werkloosheid

3 BOS

Bekijk bron 6 en gebruik eventueel de kaart BB 13/KB 25/GB 21/GB 19.

Hieronder staan enkele uitspraken. Schrijf achter de zinnen of ze juist of onjuist zijn.

- De grootste krimp van de bevolking wordt verwacht in de noordelijke provincies. *Onjuist*

- De groei in Groningen vindt vooral op het platteland plaats. *Onjuist*

- Er is maar één provincie waar de bevolking groeit in alle gemeenten. *Juist*

- Bevolkingskrimp vindt vooral aan de randen van Nederland plaats. *Juist*

LEES 'GRIJS IN DE DORPEN'

4

Bekijk bron 6 over de bevolkingsopbouw in 2040.

- a Vul onderstaande tabel in met behulp van bron 5.

	Krimpgebieden	4 grote steden
% jongeren	<i>19</i>	<i>21</i>
% volwassenen	<i>55</i>	<i>63</i>
% ouderen	<i>26</i>	<i>16</i>

- b Bekijk bron 5 en omcirkel de juiste keuzes.

- In de krimpgebieden is vooral sprake van *vergrijzing* / *ontgroening* van de bevolking.
- Daar staat tegenover dat het percentage *ouderen* / *jongeren* juist *hoger* / *lager* is dan in de vier grote steden.
- Dat noemen we *vergrijzing* / *ontgroening* van de bevolking.
- De economisch actieve groep, de volwassenen, is het *kleinst* / *grootst* in de vier grote steden.

5

Bepaal steeds welk woord niet in het rijtje thuis hoort en geef aan waarom de twee overblijvende begrippen bij elkaar horen.

a ontgroening – vergrijzing – daling gemiddelde leeftijd

Daling gemiddelde leeftijd want door ontgroening en vergrijzing gaat de gemiddelde leeftijd omhoog.

b groeiregio – krimpregio – Randstad

Krimpregio want de Randstad is een groeiregio.

c platteland – vertrekoverschot – vestigingsoverschot

Vestigingsoverschot want het platteland heeft meestal een vertrekoverschot.

d geboorteoverschot – migratie – sociale bevolkingsgroei

Geboorteoverschot want sociale sociale bevolkingsgroei ontstaat door migratie.

e Vergelijk jouw antwoorden met die van je buur. Waar verschillen jullie antwoorden?

Eigen antwoord

LEES 'URBANISATIE EN SUBURBANISATIE'

6

Bekijk bron 7.

In deze wijk wonen veel jonge kinderen. Hoe komt dat?

De wijk heeft vooral eengezinshuizen die jonge gezinnen trekken.

7

Bekijk figuur 4.

Houten ligt dicht bij Utrecht. In figuur 4 is de bevolkingsontwikkeling van Houten te zien in vijf leeftijds- diagrammen: van 1980 tot 2025. Vergelijk de bevolkingsgrafiek van 1990 met die van 2010.

a Welke leeftijdsgroep was in 1990 het grootst en welke in 2010?

In 1990 was dat 25-34 jaar, in 2010 was dat 45-54 jaar.

b Met welke begrippen wordt deze ontwikkeling aangeduid?

Vergrijzing en ontgroening

8 Leerdoelen

Bekijk bron 7.

a Purmerend ligt dicht bij Amsterdam. Veel inwoners van Purmerend komen oorspronkelijk uit Amsterdam. Wanneer begon Purmerend snel te groeien?

In de jaren 1960 en 1970

b Welk begrip hoort er bij deze trek van de grote stad naar plaatsen in de buurt?

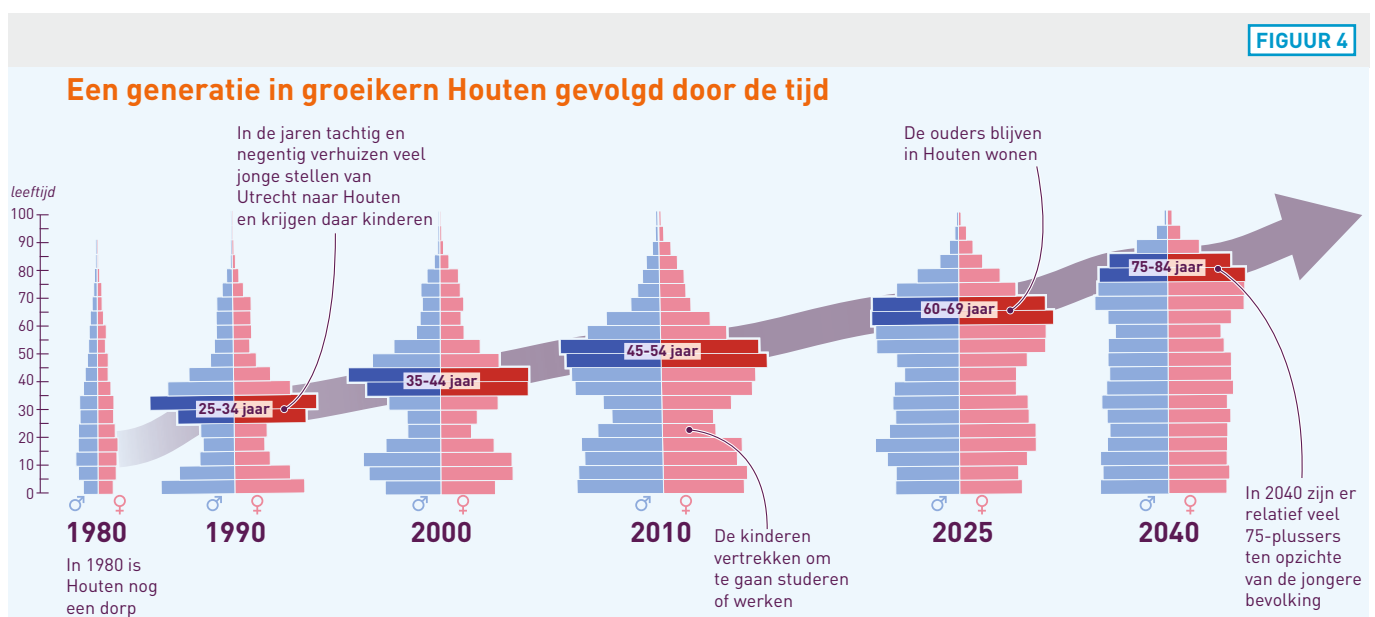
Suburbanisatie

c Door welke vorm van bevolkingsgroei nam het aantal inwoners van Purmerend toe?

Sociale bevolkingsgroei

d In de jaren 1950 trokken veel mensen naar de stad omdat daar werk te vinden was. Hoe noem je die trek naar de stad?

Urbanisatie

2.3 Wonen in de grote stad

LEES 'LEEFBAARHEID'

1

Bekijk bron 8.

Bepaal het juiste begrip bij elke uitspraak over de leefbaarheid van de wijk. Kies uit: *leefbaarheid* – *onderhoud* – *sociale contacten* – *sociale controle* – *ruimtelijke kwaliteit*.

- De huizen zijn goed onderhouden, er is groen en maar weinig verkeer. Ruimtelijke kwaliteit
- De mensen wonen hier prettig want het ziet er netjes uit, de mensen helpen elkaar en er is weinig overlast. Leefbaarheid
- Doordat mijn straat 'leefstraat' was, heb ik mijn burens beter leren kennen en maak ik regelmatig een praatje op straat. Sociale contacten
- Die kinderen van de overburen spelen vaak laat op straat. Daar zal ik eens wat van zeggen. Sociale controle
- De woningbouwvereniging zorgt ervoor dat de deuren en raamkozijnen goed in de verf zitten. Onderhoud

2

Zet de letters in de juiste volgorde. Begin met D.

- A De gemeente probeert bewoners in de wijk meer te mengen door oude woningen te vervangen door nieuwe.
- B Doordat bewoners meer gemengd zijn, verbetert in delen van de buurt de integratie.
- C Er ontstaat segregatie omdat veel allochtonen met dezelfde achtergrond bij elkaar wonen.
- D In de Schildersbuurt is achterstallig onderhoud: de huizen zijn vervallen.
- E Lage inkomensgroepen, waaronder veel allochtonen, gaan in de Schildersbuurt wonen.
- F Veel middenklassegezinnen trekken de stad uit, naar grotere huizen en meer groen.

D-F-E-C-A-B

3

Bekijk bron 9 en vergelijk het woningtype van de Vogelwijk en de Schildersbuurt.

Noteer achter elke uitspraak of deze juist of onjuist is.

- Meer dan de helft van de inwoners van de Vogelwijk woont in een eengezinswoning. Juist
- Het grootste verschil tussen de wijken is het percentage mensen dat in een flat woont. Juist
- Het percentage mensen dat in een portiekwoning woont, is voor beide wijken ongeveer gelijk. Onjuist

- Aan de woningtypen kun je zien dat de Vogelwijk ouder is dan de Schildersbuurt. Onjuist

LEES 'GEMENGD OF APART?'

4

Bekijk bron 9.

- a Vergelijk de verkoopwaarde van de huizen in de Schildersbuurt met die in de Vogelwijk. Welke twee conclusies kun je trekken over de verkoopwaarde van huizen in de Schildersbuurt?
 - De verkoopwaarde van de huizen in Schildersbuurt is bijna altijd lager dan die in de Vogelwijk.
 - De verkoopwaarde van huizen in de Schildersbuurt varieert meer dan die van de Vogelwijk.
- b Vergelijk de bevolkingssamenstelling en de verkoopwaarde van de huizen. Zet je conclusie in een hoe-hoe-zin. Doe het zo: hoe meer niet-westerse allochtonen, hoe lager de verkoopwaarde van de huizen.
- c Er is een verband tussen het percentage niet-westerse allochtonen en integratie. Zet dit verband in een hoe-hoe-zin.

Hoe hoger het percentage niet-westerse allochtonen, hoe moeilijker de integratie.

- d Bedenk twee manieren waarop, in een wijk als de Schildersbuurt, de integratie zou kunnen verbeteren.

1 Eigen antwoord

2 Eigen antwoord

LEES 'INFRASTRUCTUUR'

5

Bekijk figuur 5 over de bereikbaarheid van de Schildersbuurt en de Vogelwijk in Den Haag.

- a Welke wijk is het beste bereikbaar met het openbaar vervoer? Geef twee argumenten.
 - De Schilderswijk, want er lopen zes tramlijnen door de wijk en in Vogelwijk maar één.
 - De Schilderswijk is dichterbij de stations CS en HS.

- b Vergelijk de bereikbaarheid van de wijken met de auto vanaf Amsterdam en Rotterdam.

De Schilderswijk is vanaf Amsterdam en Rotterdam sneller bereikbaar dan de Vogelwijk.

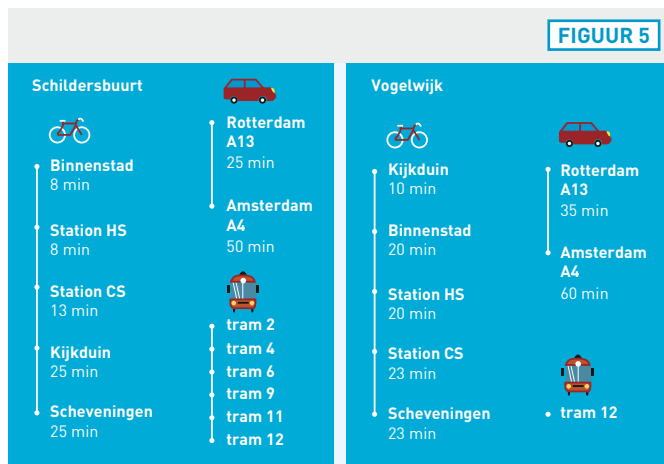
- c Geef aan hoe de ligging van beide wijken is ten opzichte van de binnenstad en het strand.

*De Schildersbuurt ligt dicht bij het centrum.
De Vogelwijk ligt dicht bij het strand.*

- d Geef voor beide wijken een voordeel van hun ligging.

Voordeel ligging Schildersbuurt: *Dicht bij voorzieningen*

Voordeel ligging Vogelwijk: *Recreatiemogelijkheden: zwemmen, wandelen, enzovoort*

6

Hieronder staan op elke regel drie begrippen. Er staat steeds een begrip tussen dat daar niet thuis hoort. Bepaal welk begrip er niet bij hoort en geef ook aan waarom niet.

- a integratie – ruimtelijke kwaliteit – sociale contacten

Ruimtelijke kwaliteit, want *sociale contacten hebben te maken met mensen en ruimtelijke kwaliteit met de omgeving.*

- b sociale verhoudingen – integratie – bereikbaarheid

Bereikbaarheid, want *sociale verhoudingen en integratie gaan beide over relaties tussen mensen.*

- c segregatie – Vogelwijk – sociale ongelijkheid

Vogelwijk, want *segregatie leidt tot sociale ongelijkheid.*

7 Leerdoelen

Bekijk figuur 6 en lees de tekst.

In Arnhem is in 2017 een sociaal tuinierenproject opgestart.

- a Schrijf achter elk begrip op welke manier het project de leefbaarheid verbetert.

- 1 Ruimtelijke kwaliteit: *De wijk wordt door dit project groener.*
- 2 Veiligheid: *Een wijk waar veel groen is, heeft minder problemen met overlast, onveiligheid en verloedering.*
- 3 Sociale contacten: *Mensen ondernemen samen een activiteit en leren elkaar beter kennen.*
- 4 Onderhoud: *De tuinen in de wijk worden beter onderhouden en zien er netter uit.*

- b In een achterstandswijk zijn tramlijnen en buslijnen belangrijker voor de bereikbaarheid dan in een wijk als de Vogelbuurt in Den Haag. Leg dat uit.

In een achterstandswijk zijn mensen vaker afhankelijk van het openbaar vervoer omdat ze vaker geen auto hebben.

Sociaal tuinieren in achterstandswijken

FIGUUR 6

Samen met Arnhemmers tuintjes opknappen en onderhouden bij mensen die daar hulp bij nodig hebben. Een ideale manier om het contact in de wijk te verbeteren en om de wijk te vergroenen.

Uit onderzoek blijkt dat buurtgroen een effectief, eenvoudig en goedkoop middel is om problemen als overlast, onveiligheid en verloedering aan te pakken. Ook voelen mensen zich gezonder in een groene omgeving en bezoeken mensen in een groene omgeving minder vaak een huisarts dan mensen in een woonomgeving met weinig groen.

Naar: <https://leefbaarheid.gelderland.nl>

2.4 Ontwikkeling van de bevolking

LEES 'LEEFTIJDOPBOUW EN BEVOLKINGSGROEI IN NEDERLAND'

1

Bekijk bron 10.

- a De bevolkingspiramide laat de bevolkingsopbouw van twee jaar zien. Welke jaren zijn dat?

1950 en 2016

Op de verticale as staat het getal 50–54. Op de horizontale as heeft het oranje staafje rechts van de nul een lengte van 250.

- b Wat betekent dat? Kruis het juiste antwoord aan.

- ☐ Er zijn 250 mannen van 50–54 jaar.
☐ Er zijn 250 000 mannen van 50–54 jaar.
☐ Er zijn 250 vrouwen van 50–54 jaar.
☒ Er zijn 250 000 vrouwen van 50–54 jaar.

- c Bekijk de bevolkingspiramides en lees de uitspraken hieronder. Geef aan of de uitspraak betrekking heeft op de bevolkingspiramide van 1950, op die van 2016 of op beide.

- De leeftijdsgroep 45–54 jaar is de grootste leeftijdsgroep.

2016

- De leeftijdsgroep 0–4 jaar is de grootste leeftijdsgroep.

1950

- Het is duidelijk dat het geboortecijfer flink is gedaald.

2016

- Het effect van de oorlog op de bevolkingscijfers is zichtbaar.

Beide

- d Vergelijk de twee bevolkingspiramides. Wat neemt het meest toe: vergrijzing of ontgroening?

Vergrijzing

2 **BOS**

Gebruik KB 38/GB 49.

- a Welke drie provincies van Nederland zijn in 2015 het meest 'ontgroend'?

Groningen, Zeeland en Limburg

- b Geef een verklaring voor deze 'ontgroening'.

Veel jongeren trekken weg naar de Randstad voor opleiding en werk, de ouderen blijven achter.

- c Welke drie provincies zijn in 2015 het minst 'ontgroend'?

Flevoland, Overijssel en Utrecht

- d Maak de zin in orde door het juiste antwoord te omcirkelen. De snelle stijging van de vergrijzing heeft te maken met de hoge levensverwachting / de toestroom van oudere migranten.

LEES 'LEEFTIJDOPBOUW EN BEVOLKINGSGROEI IN DUITSLAND'

3

Gebruik bron 12, de verandering in de geboorte- en sterftcijfers van Nederland en Duitsland.

Zet achter elke zin of het over Nederland of Duitsland gaat.

- De natuurlijke bevolkingsgroei is in dit land het laagst.

Duitsland

- In 1950 werden per duizend inwoners 23 baby's geboren.

Nederland

- De grootste geboortepiek is in de jaren 1960. Duitsland

- De vergrijzing begint hier het eerst. Duitsland

- Vanaf de jaren 1970 is de natuurlijke bevolkingsgroei negatief. Duitsland

- Het verschil tussen het geboorte- en sterftcijfer is hier in de jaren 1950 het grootst. Nederland

4

Bekijk bron 11, de bevolkingspiramides van Duitsland.

- a Uit hoeveel kinderen bestaat de leeftijdsgroep van 0–4 jaar in 1950?

Bijna 5 miljoen

- b Hoeveel kinderen zijn er van 0–4 jaar in 2016?

Ongeveer 3,3 miljoen

- c Welke leeftijdsgroep is in de bevolkingsgrafiek van 1950 het meest geraakt door de oorlog?

30–34 jaar

- d Welke leeftijdsgroep is in 2016 het grootst?

50–54 jaar

- e Hoe komt het dat die leeftijdsgroep in 2016 het grootst is?

In de jaren 1960 was er een geboortepiek.

- f Kun je die leeftijdsgroep terugvinden in de bevolkingspiramide van 1950?

Nee, die was toen nog niet geboren.

LEES 'TRANSITIEMODEL'

5

Bekijk figuur 7.

- a In het transitie-model staan rondjes getekend. Zet een 1 in het rondje als er in die fase een geboorteoverschot is en zet een 2 in het rondje wanneer er een sterfteoverschot is.

b In welke fase(s) groeit de bevolking het snelst?

In fase 2 en 3

c Hoe zie je in het model dat de bevolking dan het snelst groeit?

Het verschil tussen het geboortecijfer en het sterftcijfer is hier het grootst.

d Geef aan of onderstaande landen in fase 2, in fase 3 of in fase 4 van het transitie-model zitten.

Niger: fase 2

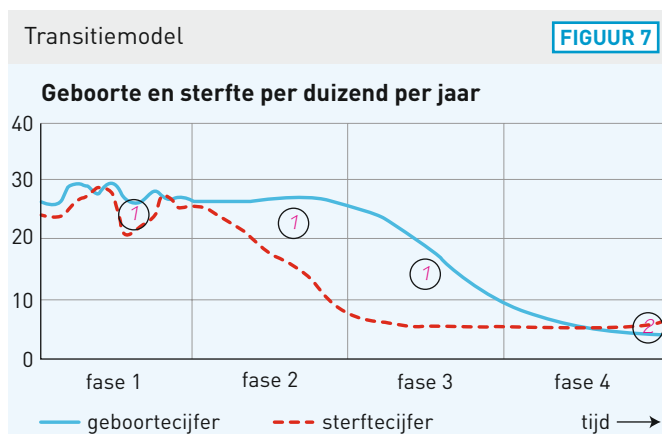
Duitsland: fase 4

Marokko: fase 3

Brazilië: fase 3

Congo: fase 2

Polen: fase 4

6

Vul de woorden in op de juiste plaats. Kies uit: *bevolkingskrimp* – *daalt* (2x) – *dalen* – *geboortecijfer* (2x) – *hoog* (3x) – *laag* (3x) – *sterftcijfer* – *stijgt* – *welvaart*.

Het transitie-model laat zien hoe het geboortecijfer en het sterftcijfer veranderen in de loop van de tijd. Die verandering ontstaat door groei van de welvaart.

In fase 1 zijn het geboorte- en sterftcijfer hoog.

De natuurlijke bevolkingsgroei is dan laag.

In fase 2 daalt het sterftcijfer door betere voeding en medische kennis. De natuurlijke bevolkingsgroei stijgt want het geboortecijfer is nog steeds hoog.

In fase 3 daalt het geboortecijfer ook. Er is meer welvaart en meer kennis van geboortebeperring.

De natuurlijke bevolkingsgroei is in deze fase eerst nog hoog, maar begint dan te dalen.

In fase 4 zijn zowel het geboortecijfer als het sterftcijfer

laag. De natuurlijke bevolkingsgroei is dan ook

laag. Soms kan er zelfs bevolkingskrimp zijn.

7 Leerdoelen

Bekijk bron 10, 11 en 12.

Vergelijk de bevolkingspiramides van 1950 van Nederland en Duitsland.

a Omcirkel het juiste antwoord en geef daarna de verklaring. In 1950 zijn er in Duitsland relatief meer / minder mensen ouder dan 65 jaar.

Verklaring: Het geboortecijfer in Duitsland daalde eerder.

In 1950 zijn er in Duitsland relatief meer / minder mensen van 20–40 jaar.

Verklaring: In die leeftijdsgroep zijn veel mensen gesneuveld tijdens de oorlog.

In 1950 zijn er in Duitsland relatief meer / minder jonge kinderen.

Verklaring: Er zijn minder jonge volwassenen en daarom zijn er ook minder kinderen.

b Noem twee verschillen tussen de bevolkingspiramiden van 2016 van Nederland en Duitsland.

1 Relatief meer jongeren in Nederland

2 Relatief meer ouderen in Duitsland

Gebruik het transitie-model.

c In welke transitiefase zat Duitsland in 1950?

Fase 4

d In welke transitiefase zat Duitsland in 2016?

Fase 4

› Meer oefenen? Ga naar bladzijde 68.

› Extra toepassing? Ga naar bladzijde 70.

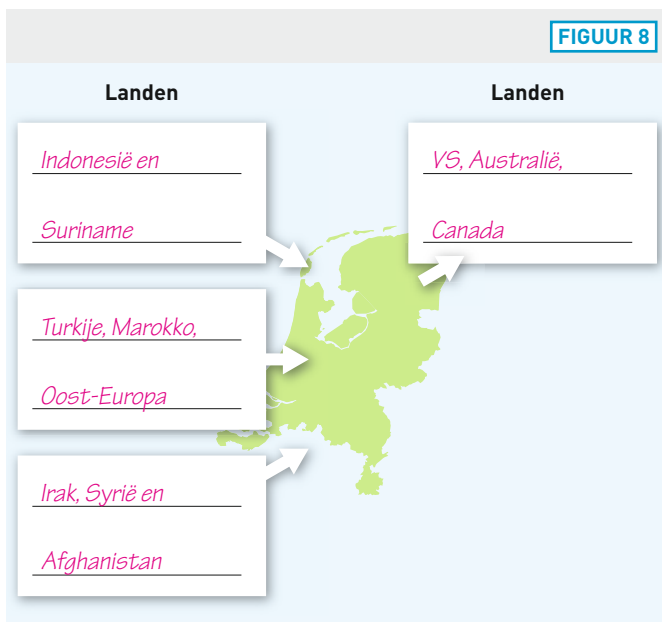
2.5 Migratie

LEES 'MIGRATIE IN NEDERLAND'

1

Bekijk figuur 8.

- a Nederland is aantrekkelijk voor buitenlanders. Vul de herkomstlanden van de migranten in in figuur 8.
- b Na de Tweede Wereldoorlog vertrokken er veel Nederlanders. Vul in figuur 8 de landen in waar Nederlanders naartoe vertrokken.

2

Zijn de uitspraken juist of onjuist? Schrijf het antwoord achter de zinnen.

- De Nederlanders die naar Australië vertrokken zijn daar emigranten. Onjuist
- Door de oorlog zijn er in Syrië veel immigranten, ze gaan op de vlucht voor oorlog en geweld. Onjuist
- Een migratiemotief kan zowel een aantrekkingsfactor als een afstotingsfactor zijn. Juist
- Joost werkte vier jaar voor een bank in New York, maar komt weer terug naar Nederland. Hij is een remigrant. Juist

3 BOS

Zoek BB 28B/KB 39A/GB 50A1/GB 48A1 op in je atlas.

- a In welke twee provincies wonen de meeste allochtonen / mensen met een migratieachtergrond?
- In Zuid-Holland en Noord-Holland

- b Omcirkel de juiste woorden. De allochtonen / mensen met een migratieachtergrond wonen drie keer geconcentreerd. Ze wonen voornamelijk:

- in het noorden / oosten / zuiden / westen van Nederland.
- in de dorpen / grote steden.
- in nieuwbouwwijken / 19e-eeuwse wijken / het centrum.

4

Bekijk figuur 9.

- a Wat bedoelt de man met: 'Zijn jullie gelukzoekers?'

Hij vraagt zich af of de mensen die op straat lopen op zoek zijn naar een beter leven.

- b In wat voor wijk wonen deze mensen waarschijnlijk?

In een wijk met goedkope huurwoningen

- c Geef een argument voor je antwoord bij b.

Het huis ziet er slecht uit en er ligt troep op straat.

- d Volgens de vrouw op de tekening is geluk daar niet te vinden. Waarom denk je dat ze dat zegt?

Zo'n wijk is vaak een probleemwijk.

LEES 'MIGRATIE IN DUITSLAND'

5

Zet de juiste begrippen bij de volgende omschrijvingen.

- a Het vertrek van hoogopgeleiden uit een gebied.

Braindrain

- b Mensen die tijdelijk in een land komen wonen om te werken. Gastarbeiders

- c Migratie waarbij een arbeider een gedeelte van het jaar komt werken en daarna weer naar huis gaat.

Seizoensmigratie

6

Gebruik bron 14.

Zoek de zinnen die passen bij de jaartallen. Noteer de juiste combinaties van cijfers en letters.

1	1945	A	De bevolking in steden en dorpen in Oost-Duitsland krimpt door vergrijzing en migratie naar West-Duitsland.
2	1945–1961	B	De politiek wordt minder streng, het IJzeren Gordijn wordt afgebroken.
3	1961	C	Na de Tweede Wereldoorlog wordt Duitsland in Oost- en West-Duitsland verdeeld.
4	1961–1989	D	Migratie tussen Oost- en West-Duitsland is bijna onmogelijk.
5	1989	E	Er ontstaat een grote piek in de migratie van Oost- naar West-Duitsland.
6	1989–1995	F	Om leegloop van het land tegen te gaan begint de bouw van het IJzeren Gordijn.
7	Vanaf 1989	G	Veel Oost-Duitsers ontvluchten het strenge regime.

1C – 2G – 3F – 4D – 5B – 6E – 7A

7

Bekijk figuur 10.

a Wat is de titel van deze kaart?

Migratiesaldo in Duitsland, 2012

b Leg uit wat het begrip betekent.

Het verschil tussen het aantal mensen dat in een gebied komt wonen en het aantal mensen dat weggaat.

c Welk deel van Duitsland trekt de meeste migranten?

- ☐ het noorden, rond Hamburg
- ☐ het oosten, rond Berlijn
- ☒ het zuiden, rond München
- ☐ het westen, in het Ruhrgebied

d Noem twee aantrekkingsfactoren voor deze gebieden.

Welvaart, werkgelegenheid, voorzieningen

8 Leerdoelen **BOS**

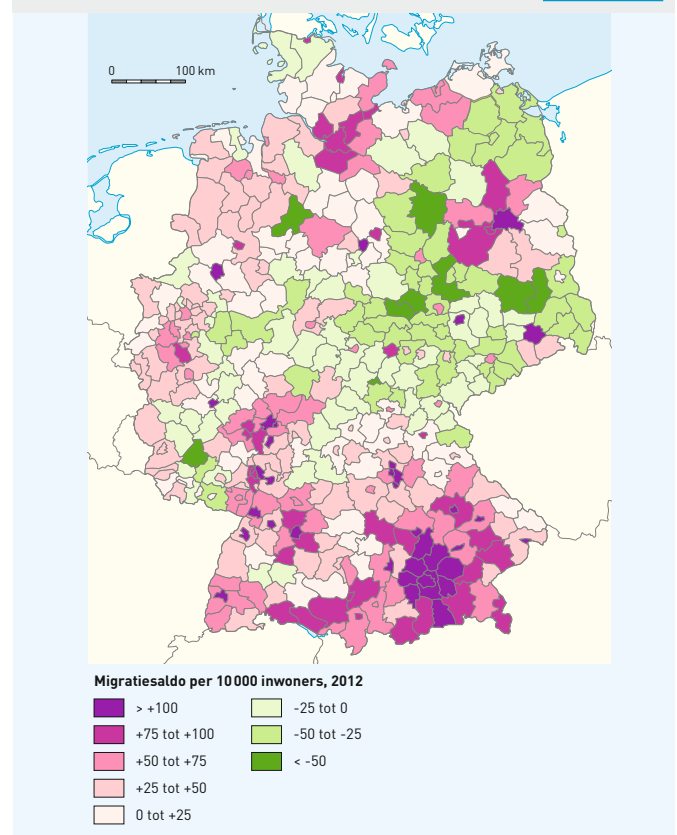
Gebruik bron 15 en BB 54–55/KB 72–73/GB 74–75/GB 72–73.

In bron 15 zie je de belangrijkste herkomstlanden van migranten in Duitsland.

a Welke landen zijn buurlanden van Duitsland?

Polen en Oostenrijk

FIGUUR 10

Welke landen horen zowel tot Europa als Azië?

Rusland, Kazachstan en Turkije

Welk land hoort niet tot Europa? *Syrië*

In bron 24 zie je de belangrijkste herkomstlanden van migranten in Nederland.

b Welke landen horen bij de belangrijkste herkomstlanden van zowel Duitsland als Nederland?

Turkije en Syrië

c Migranten hebben verschillende migratiemotieven. Bepaal voor elk land een mogelijk migratiemotief van de migranten en vul de tabel in. Kies uit: *politiek* – *veiligheid* – *werk*.

Land	Migratiemotief
Polen	<i>werk</i>
Rusland	<i>politiek</i>
Roemenië	<i>werk</i>
Syrië	<i>veiligheid</i>
Kosovo	<i>veiligheid</i>
Oostenrijk	<i>werk</i>

› Meer oefenen? Ga naar bladzijde 68.

› Extra toepassing? Ga naar bladzijde 70.

2.6 Steden worden groter

LEES 'URBANISATIE EN SUBURBANISATIE'

1

Zet de volgende zinnen in de juiste volgorde van vroeger naar nu. Begin met F.

- A De grote steden groeien de laatste tien jaar weer.
- B Daardoor groeiden de steden snel, het werd druk en er was veel overlast.
- C Het nadeel was dat mensen verder moesten rijden voor werk en voorzieningen.
- D Mensen gingen in kleinere plaatsen wonen, waardoor deze plaatsen groeiden.
- E Mensen verlieten de drukke stad, waardoor de grote steden inwoners verloren.
- F Vroeger trokken veel mensen naar de grote steden, want daar was veel werk.

F-B-E-D-C-A

2

Lees onderstaande tekst.

- a Welke migratiestroom hoort bij de groei van deze randgemeenten (in de laatste zin van de tekst)? Kruis aan.
- ☐ immigratie
 - ☐ remigratie
 - ☒ suburbanisatie
 - ☐ urbanisatie

- b In de tekst wordt een aantal steden buiten de Randstad genoemd die blijven groeien. Hoe komt dat?

Dit zijn studentensteden. Zij trekken jonge mensen die daar soms blijven wonen.

Krimp naast groei

In de toekomst zullen vooral de steden fors blijven groeien. Voorop lopen hierin de grote steden in de Randstad, daarbuiten steden als Groningen, Nijmegen, Eindhoven en Zwolle. In het kielzog hiervan zullen ook veel randgemeenten stevig blijven groeien.

Naar: 'Krimp naast groei', PBL 2014

LEES 'GROEI VAN STEDEN'

3

Bekijk bron 16.

- a Hoe kun je aan het stratenpatroon van de stadskern van Maastricht zien dat het een oude stad is?

Het stratenpatroon is smal en kronkelig.

- b Waarom ziet het stratenpatroon van nieuwe wijken er meestal anders uit?

Nu zijn wijken van tevoren gepland; vroeger hoefden er geen auto's door de straten te rijden.

4

Bekijk bron 18 en de tabel op de volgende bladzijde.

- a Zet de namen van de drie groeimodellen voor steden onder de juiste tekening in de tabel.
- b Zet de juiste kenmerken onder elk model. Kies uit: *ontstaan uit dorpskern* – *in elke wijk centrum met voorzieningen* – *historische stadskern* – *wijken duidelijk van elkaar gescheiden* – *groei langs doorgaande wegen* – *oude gebouwen in centrum* – *centrum met smal en kronkelig stratenpatroon*.

5 BOS

Gebruik BB 32/KB 46/GB 60/GB 58.

Schrijf de volgende steden op de juiste plaats in de tabel bij vraag 4. Kies uit: Maastricht – Alphen aan den Rijn – Heerlen – Sneek – Almere – Alkmaar – Tilburg – Hoogeveen – Meppel.

LEES 'AGGLOMERATIE EN STEDELIJKE ZONE'

6

Bekijk figuur 12. Zet de volgende begrippen op de juiste plaats onder de figuur. Kies uit: *stedelijke zone* – *agglomeratie* – *stad*.

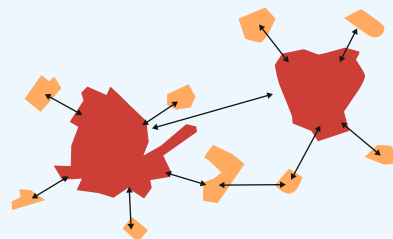
FIGUUR 12

stad

agglomeratie

stedelijke zone

7 Leerdoelen BOS

a Bekijk bron 17. Welke steden horen bij de omschrijvingen? Gebruik eventueel de kaart van Duitsland in de atlas.

1 Dit is de grootste stad van Duitsland en de hoofdstad van Duitsland.

Berlijn

2 Grote stedelijke zone tussen de Noordzee en de Oostzee.

Hamburg

3 De grootste stedelijke zone van Duitsland.

Ruhrgebied

4 Historische stad, maar heeft toch een meerkernen-groeimodel.

Berlijn

5 Belangrijk economisch groeigebied en meest zuidelijk gelegen stedelijke zone.

München

b Een agglomeratie wordt ook wel een meerkernen-groeimodel genoemd. Leg dit uit.

Door de groei van de stad worden kleine kernen die eerst buiten de stad lagen, onderdeel van de stad.

c Kijk naar figuur 13. Je kunt zeggen dat Rotterdam een sector-groeimodel heeft. Geef een argument voor deze stelling.

Rotterdam heeft zich uitgebreid langs een waterweg.

- › Meer oefenen? Ga naar bladzijde 69.
- › Extra toepassing? Ga naar bladzijde 70.

Vraag	Groeimodellen voor steden		
4a	<i>concentrisch groeimodel</i>	<i>sector-groeimodel</i>	<i>meerkernen-groeimodel</i>
4b	<i>historische stadskern</i>	<i>ontstaan uit dorpskern</i>	<i>wijken duidelijk van elkaar gescheiden</i>
	<i>oude gebouwen in het centrum</i>	<i>groei langs doorgaande wegen</i>	<i>in elke wijk centrum met voorzieningen</i>
	<i>centrum met smal en kronkelig stratenpatroon</i>		
5	<i>Meppel</i>	<i>Alphen aan den Rijn</i>	<i>Almere</i>
	<i>Maastricht</i>	<i>Hoogeveen</i>	
	<i>Sneek</i>	<i>Heerlen</i>	
	<i>Alkmaar</i>	<i>Tilburg</i>	

2.7 Inrichting van steden

LEES 'VOORZIENINGEN'

1

Bekijk bron 19 en noteer de juiste combinaties van cijfers en letters.

1 drempelwaarde	A Afstand die klanten willen afleggen voor een bepaalde dienst of product.
2 reikwijdte	B Dienst die in een bepaalde behoefte voorziet.
3 verzorgingsgebied	C Gebied waarvoor de stad allerlei voorzieningen aanbiedt.
4 voorziening	D Het minimum aantal mogelijke klanten dat nodig is om een voorziening rendabel te maken.

1D, 2A, 3C, 4B

2 **BOS**

Gebruik bron 19 en kaart GB 56C/GB 54A.

- a In welk deel van Nederland zijn de secundaire verzorgingsgebieden het grootst?

In het noorden

- b Waarom zijn de verzorgingsgebieden daar groter dan in de Randstad?

Dat gebied is dunner bevolkt en heeft dus een groter gebied nodig om de drempelwaarde te halen.

- c In welk deel van Nederland liggen de primaire regionale centra met nationale functies?

In de Randstad

- d Waarom liggen ze daar? Gebruik in je antwoord het begrip drempelwaarde.

In de Randstad wonen veel mensen en dan is de drempelwaarde sneller gehaald.

- e Voor plaatsen zoals Venlo geeft deze kaart geen goed beeld van het verzorgingsgebied. Waarom niet?

Het verzorgingsgebied van deze plaatsen gaat over de grens heen en dat is niet te zien op de kaart.

LEES 'INRICHTING VAN GEBIEDEN'

3

Vul de volgende woorden in op de juiste plaats. Kies uit: een bestemmingsplan – inspraak – ruimtelijke ordening – steden – woningen.

De Nederlandse overheid wil dat groei van de bevolking vooral plaatsvindt in de steden. Dit beleid is een voorbeeld van ruimtelijke ordening. Om meer mensen te kunnen huisvesten moeten nieuwe gebieden ingericht worden voor woningen. De gemeente maakt voor dat gebied een bestemmingsplan. Mensen die al in het gebied wonen of nieuwe bewoners mogen commentaar leveren op deze plannen. Dat is inspraak.

LEES 'AMSTERDAM'

4

Bekijk bron 20.

Op de voorgrond van de luchtfoto zie je de nieuwe woonwijk Java-eiland.

- a Hoeveel bruggen verbinden Java-eiland met de rest van de stad?

Twee

- b Wat is het voordeel van de ligging van de woningen op Java-eiland vergeleken met woningen in een nieuwe woonwijk in Purmerend?

De woningen op Java-eiland liggen in / vlak bij de stad.

- c Welk gevolg heeft de ligging van de woningen op Java-eiland voor het forensisme? Gebruik in je antwoord het woord congestie.

Het forensisme neemt af, waardoor er minder congestie is.

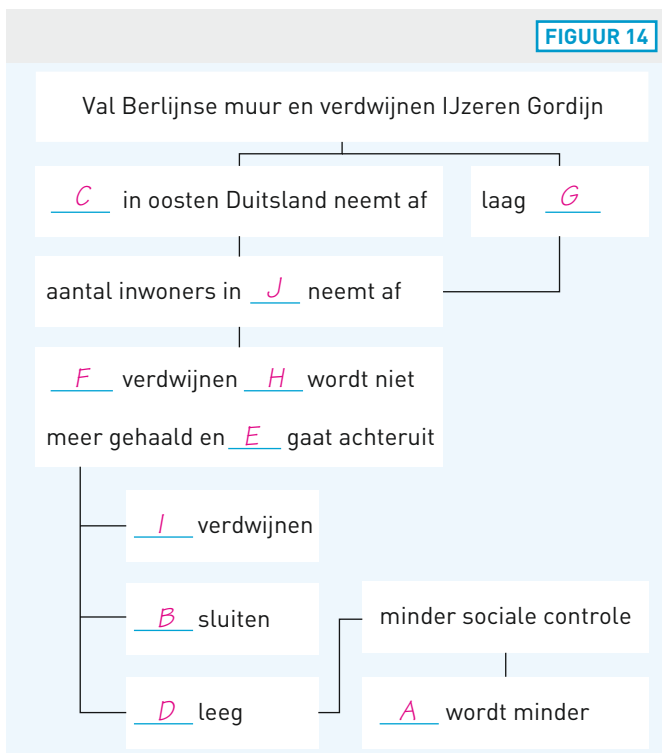
LEES 'LEIPZIG'

5

Bekijk figuur 14. Vul de letters bij de volgende woorden in op de juiste plaats in het schema.

A veiligheid	F voorzieningen
B scholen	G geboortecijfer
C bevolking	H drempelwaarde
D woningen	I winkels
E leefbaarheid	J dorpen

FIGUUR 14

6 Leerdoelen

- a In welk deel van Duitsland ligt het Ruhrgebied? Kruis aan.
- ☐ het noorden
 - ☐ het oosten
 - ☐ het zuiden
 - ☒ het westen

Bekijk figuur 15 en lees de tekst.

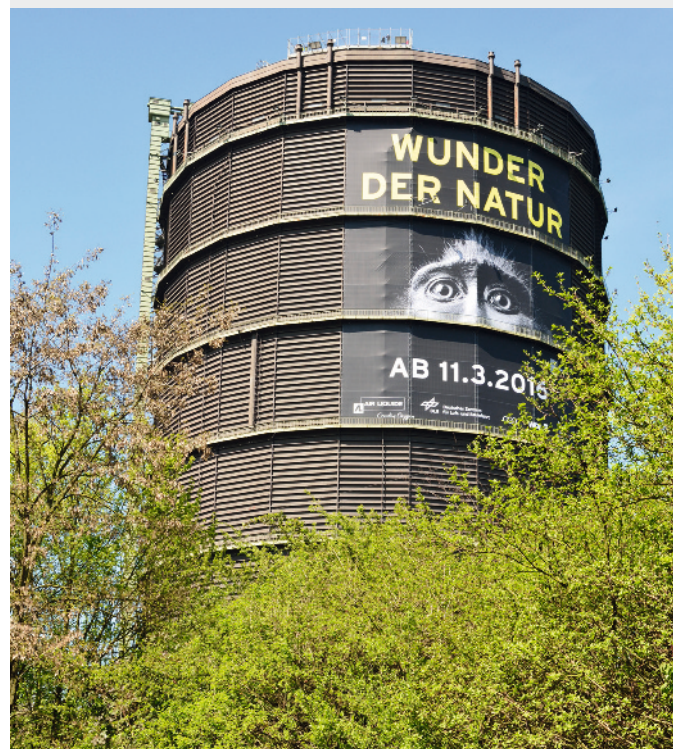
- b Vul de ontbrekende woorden in.
- Het Ruhrgebied is een industriegebied, maar veel industrie is verdwenen. De overheid heeft industriegebieden opnieuw ingericht. Dat heet ruimtelijke ordening.
- Veel fabrieksgebouwen werden afgebroken of kregen een nieuwe functie. Op veel plekken werd groen aangelegd. De plannen waarin dit wordt beschreven heten in Nederland bestemmingsplannen. De bewoners van het gebied kunnen hun mening over dit plan te geven. Dat is inspraak.
- c Vul het juiste woord in. Kies uit: *de drempelwaarde* – *de reikwijdte* – *het verzorgingsgebied* – *voorzieningen*.
- Een oud fabrieksgebouw in Moers is omgebouwd tot discotheek. De dancefestivals die daar georganiseerd worden trekken jongeren uit de wijde omgeving, ook uit Nederland. Het verzorgingsgebied van de discotheek gaat dus over de grens heen. Voor zo'n festival is men bereid ver te reizen, de reikwijdte is daarom groot.

Dat is ook wel nodig, anders zijn er te weinig bezoekers en wordt de drempelwaarde van het dancefestival niet gehaald. Vergeleken met vroeger is het soort voorzieningen in het gebied wel erg veranderd.

- d Bedenk een reden waarom men oude fabrieksgebouwen wil gebruiken voor nieuwe voorzieningen.

Eigen antwoord, bijvoorbeeld omdat het gebouwen zijn met historische waarde, omdat ze een bijzondere uitstraling hebben of omdat nieuw bouwen misschien duurder is.

FIGUUR 15

Het Ruhrgebied is industriecultuur

Een voormalig gasreservoir, zo groot als de Utrechtse Domtoren, werd een museum. In die 'Gasometer' is nu de tentoonstelling Magische Orte te zien, over de wonderen van natuur en cultuur. In het midden staat een gigantische sculptuur van een boom (40 meter hoog). Stap je in de glazen lift, die je tot op het dak van het gebouw brengt, dan voel je je als Abeltje die met een druk op de verkeerde knop in zijn lift een groot warehouse uitvliegt.

- › Meer oefenen? Ga naar bladzijde 69.
- › Extra toepassing? Ga naar bladzijde 70.

Herhaling Nederland & Duitsland

HERHALING 2.4 ONTWIKKELING VAN DE BEVOLKING

Welk woord weg? Schrijf het woord dat er niet bij hoort op en geef een argument voor je keuze.

a Nederland 1950 – Duitsland 1950 – geboortegolf

Duitsland 1950 – in Duitsland was de geboortegolf pas in de jaren 1960.

b fase 4 transitie-model – hoog geboortecijfer – laag geboortecijfer

hoog geboortecijfer – in fase 4 zijn geboorte- en sterftecijfer laag.

c krimpende bevolking – laag geboortecijfer – laag sterftecijfer

laag sterftecijfer – bij een krimpende bevolking is het sterftecijfer meestal hoog.

d ontgroening – vergrijzing – grote gezinnen

grote gezinnen – bij ontgroening wordt het aandeel jongeren in de bevolking lager, dus is het geboortecijfer laag.

e leeftijdsdiagram 1950 – leeftijdsdiagram 2015 – leeftijdsdiagram onder smal en boven breed

leeftijdsdiagram 2015 – ontgroening en vergrijzen zijn kenmerkend voor de huidige tijd.

HERHALING 2.5 MIGRATIE

Bekijk figuur 16 en 17.

Juist of onjuist? Noteer het antwoord achter de zinnen.

- De bevolking groeide in 2016 meer door geboorten dan doordat er mensen van buiten in Nederland kwamen wonen. *Onjuist*

- Veranderingen in het geboorteoverschot zijn minder groot dan in het migratiesaldo. *Juist*

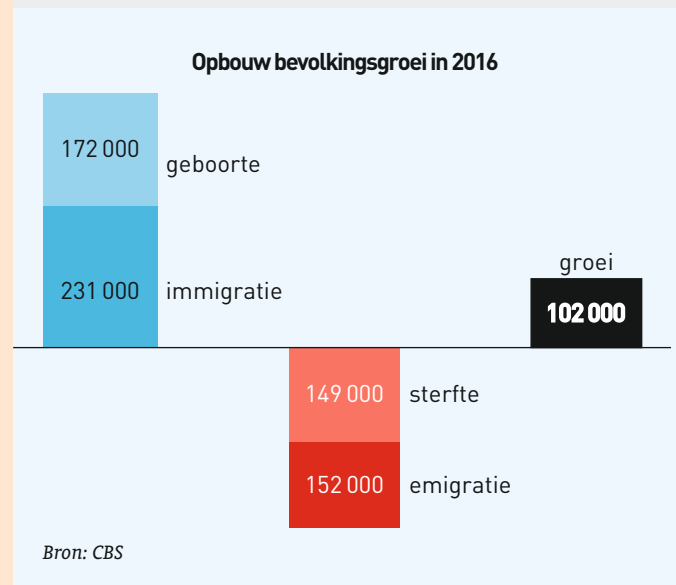
- Veranderingen in het migratiesaldo worden vooral veroorzaakt door arbeidsmigranten. *Onjuist*

- Als er geen migratie was, zou de bevolking krimpen. *Onjuist*

- In 2006 ontstond er een negatief migratiesaldo omdat veel Nederlanders naar Australië en Canada emigreerden. *Onjuist*

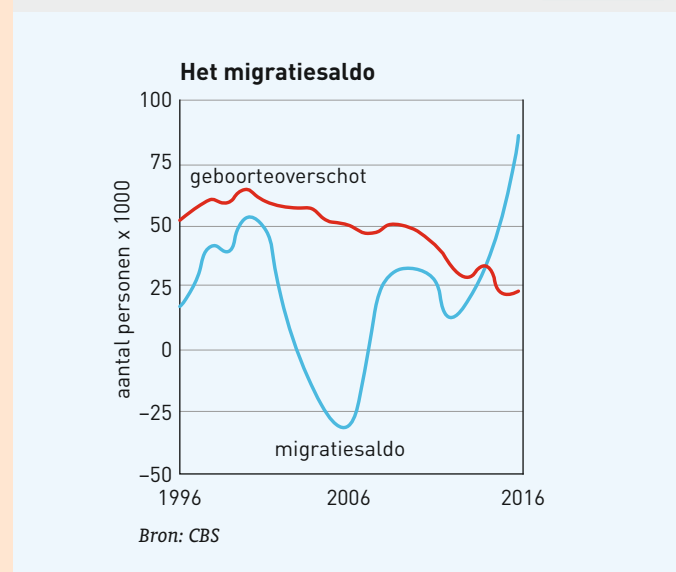
De opbouw van de bevolkingsgroei

FIGUUR 16

Het migratiesaldo

FIGUUR 17

Bekijk figuur 18.

- a In welk deel van Duitsland is het percentage migranten het laagst?

In het oosten van Duitsland

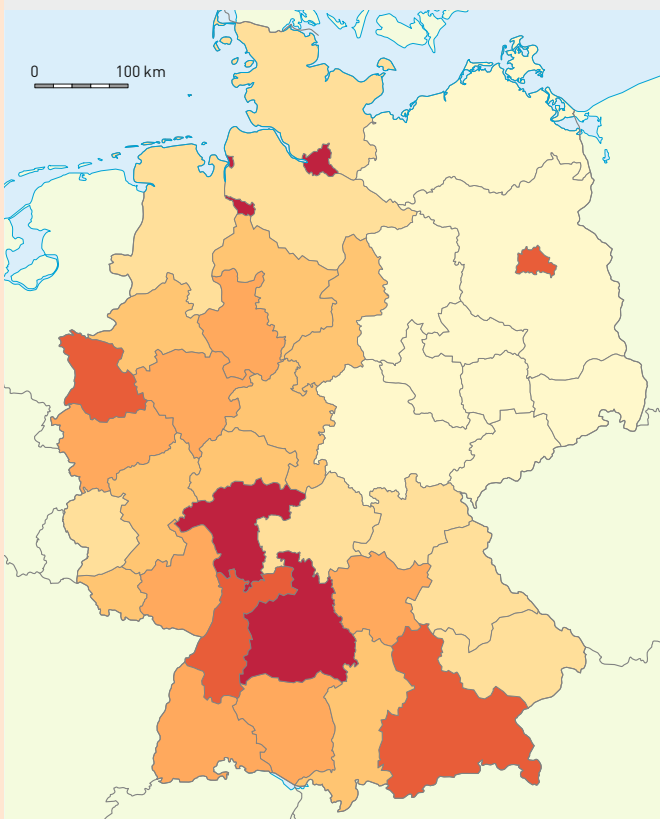
- b Welk gebied vormt in dit deel van Duitsland een uitzondering?

Berlijn

- c Lees de twee uitspraken hieronder. Wat is juist? Kruis aan.
- I De meeste migranten gaan het liefst wonen in gebieden zo dicht mogelijk bij hun land van herkomst.
- II Migranten wonen vooral in stedelijke gebieden omdat daar meer kans op werk is.
- ☐ I is juist, II is onjuist.
- ☒ I is onjuist, II is juist.
- ☐ Beide zijn juist.
- ☐ Beide zijn onjuist.

Aandeel van personen met migratieachtergrond in 2016

FIGUUR 18

Aandeel van personen met migratieachtergrond in Duitse regio's in %

 < 14	 24 tot 28
 14 tot 20	 28 tot 30
 20 tot 24	 > 30

HERHALING 2.6 STEDEN WORDEN GROTER

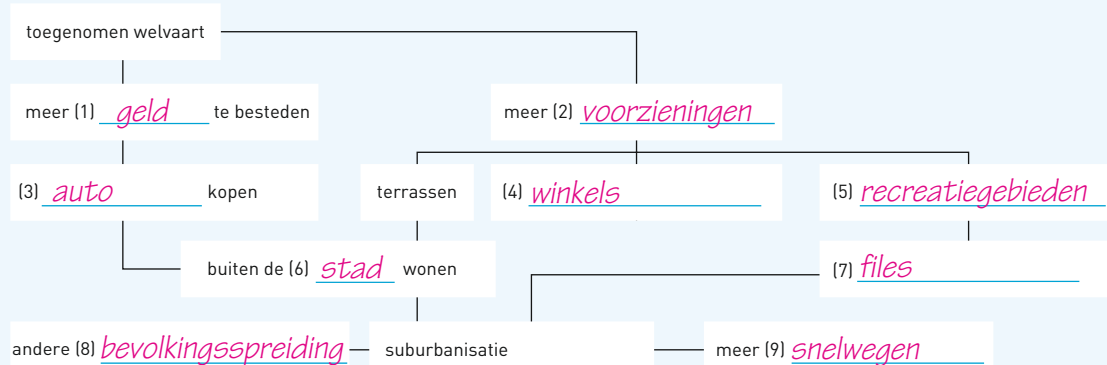
- a Bekijk figuur 19. Zet de woorden op de juiste plaats. Kies uit: auto – bevolkingsspreiding – files – geld – recreatiegebieden – snelwegen – stad – voorzieningen – winkels.
- b Welk woord weg? Omcirkel het woord dat er niet bij hoort.
- smal en kronkelig stratenpatroon – concentrisch groeimodel – historische stadskern
 - sector-groeimodel – Almere – Berlijn
 - Randstad – Ruhrgebied – agglomeratie
 - agglomeratie – suburbanisatie – hoge bebouwingsdichtheid

HERHALING 2.7 INRICHTING VAN STEDEN

Welke uitspraken zijn juist? Noteer het antwoord achter de zinnen.

- Op het platteland is de reikwijdte van een voorziening meestal groter dan in de stad. Juist
- Hoe specialer de voorziening, hoe kleiner de reikwijdte. Onjuist
- In de dorpen in Oost-Duitsland verdwijnen voorzieningen door krimp. Het verzorgingsgebied van de stad wordt daardoor groter. Juist
- De ligging van een woonwijk als Java-eiland veroorzaakt veel congestie door het forensisme. Onjuist
- Als de stad groter wordt, neemt ook het voorzieningenniveau toe. Juist
- Als het aantal inwoners in de dorpen daalt, daalt daar ook de drempelwaarde van voorzieningen. Onjuist

FIGUUR 19

Toepassing Nederland & Duitsland

KRIMPGEBIEDEN

1 BOS

1 Oriënteren

In deze opdracht bekijk je twee filmpjes. Het eerste filmpje gaat over krimp in Nederland: waar vinden we krimp en wat zijn gevolgen ervan voor de plaatsen waar veel krimp is? Ga naar YouTube, zoek en bekijk de video: 'Krimpen met kwaliteit' (2:45 minuten).

2 Beschrijven

- a Bevolkingskrimp komt in Nederland steeds meer voor. Welk percentage van de gemeenten in Nederland krijgt te maken met krimp?

40 procent

- b Over welk dorp gaat het in het filmpje en waar ligt het?

Over Sluis in Zeeuws-Vlaanderen

- c Welk gevolg heeft de krimp voor het dorp?

Er zijn te weinig mensen die gebruikmaken van de voorzieningen zoals sporthal, scholen en kinderdagverblijf.

- d Welke oplossing hebben ze bedacht om de voorzieningen te handhaven?

Door samen te werken en een gezamenlijk onderkomen te bouwen

- e Welke drie gebieden worden genoemd die veel te maken hebben met krimp?

Noordoost-Groningen, Zeeuws-Vlaanderen, Parkstad Limburg

3 Verklaren

- a In het filmpje wordt gezegd dat jonge mensen wegtrekken om te studeren en vervolgens niet terugkomen. Waarom zouden de mensen niet terug willen komen?

Er is weinig werk en er zijn weinig voorzieningen.

- b Kijk in de atlas naar de ligging van de krimpgebieden. Waar liggen deze gebieden?

Aan de randen van Nederland

- c Geef een verklaring voor de krimp die te maken heeft met de ligging van de krimpgebieden.

De afstand tot voorzieningen en werkgelegenheid is groot, daarom trekken mensen weg.

4 Beoordelen

- a Wat is volgens jou een voordeel van wonen in krimpgebieden?

Genoeg woonruimte te vinden, huizenprijzen zijn laag, niet dichtbevolkt

- b Zou je zelf in een krimpgebied willen wonen? Zo ja: waarom? Zo nee: waarom niet?

Eigen antwoord

DELFIJL

2 BOS

1 Oriënteren

Nu ga je het tweede filmpje bekijken. Ga naar YouTube en zoek met de zoekwoorden: 'Een huis voor 40.000 euro'. Bekijk het filmpje over Colin (4:56 minuten).

2 Beschrijven

Dit filmpje gaat over een heel ander gebied dan het eerste filmpje. Het is opgenomen in Appingedam in Noordoost-Groningen.

- a Zoek Appingedam op in de atlas. Welke stad ligt dichtbij?

Delfzijl

- b Wat is de afstand tussen Appingedam en de stad Groningen?

Ongeveer 25 kilometer

- c Geef drie argumenten waarom Colin in Appingedam wil blijven wonen.

Sociale cohesie, goedkoop huis, woont dicht bij werk, familie en vrienden in de buurt, rust en ruimte

3 Verklaren

- a In de film zie je twee grafieken die te maken hebben met bevolkingsopbouw in Delfzijl. Hoe wijkt de bevolkingsopbouw in Delfzijl af van het gemiddelde van Nederland? Gebruik in je antwoord de begrippen vergrijzing en ontgroening.

De vergrijzing en de ontgroening zijn in Delfzijl hoger.

- b Bedrijven trekken weg uit Delfzijl. Leg uit dat het zowel een oorzaak als een gevolg van krimp kan zijn.

Doordat bedrijven wegtrekken is er minder werkgelegenheid en trekken mensen weg.

Door bevolkingskrimp halen voorzieningen hun drempelwaarde niet meer en moeten ook sluiten.

Daardoor daalt de werkgelegenheid.

- c Colins moeder werkt in de kraamzorg. Zij loopt de kans werkloos te worden als gevolg van veranderingen in de leeftijdsopbouw. Leg dit uit.

Er zijn minder jonge mensen dus ook minder geboorten.

- d Veel jongeren trekken weg naar Groningen of verder. Noem twee gevolgen voor de achterblijvende jongeren.

Voetbalclubs moeten fuseren, er zijn minder uitgaansgelegenheden.

- e Bekijk figuur 20. In Parkstad Limburg worden flats afgebroken, maar in de andere krimpgebieden zie je vooral laagbouw die leegstaat. Hoe komt dat?

Parkstad Limburg is een stedelijk gebied en de andere krimpgebieden zijn plattelandsgebieden.

4 Beoordelen

- a Waarom zou je wel/niet in krimpgebieden willen wonen?

Eigen antwoord

- b Wat zou er moeten gebeuren om krimpgebieden weer aantrekkelijk te maken volgens jou?

Eigen antwoord

Door krimp is er een overschot aan huizen in Parkstad Limburg. Vooral flats worden afgebroken.

FIGUUR 20

Nederland & Duitsland

GEBRUIK BRON 22 VOOR VRAAG 1 EN 2.

1

Tussen 1950 en 2015 is de mobiliteit van mensen sterk toegenomen.

→ Geef hiervoor twee redenen.

Meer welvaart en meer vrije tijd

2

De toegenomen mobiliteit heeft negatieve gevolgen voor de leefbaarheid.

→ Geef twee negatieve gevolgen van de toegenomen mobiliteit.

Congestie, vervuiling, drukte, meer infrastructuur

GEBRUIK BRON 23 VOOR VRAAG 3 t/m 7.

3

Over Java-eiland worden drie beweringen gedaan.

→ Welke is/zijn juist? Kruis aan.

- ☐ Deze woonwijk is vooral gebouwd voor ouderen, zodat ze dicht bij de voorzieningen van de stad wonen.
- ☐ Voor de inwoners van de wijk is mobiliteit belangrijk en daarom is voorrang gegeven aan bereikbaarheid met de auto.
- ☒ De nieuwe bewoners van deze wijk zorgen ervoor dat de drempelwaarde van voorzieningen in de stad eerder gehaald wordt.

4

Over Java-eiland worden vier uitspraken gedaan.

→ Welke is juist? Kruis aan.

- ☐ Het Java-eiland is een nieuw eiland dat niet in de bestemmingsplannen van Amsterdam stond.
- ☒ Vroeger was Java-eiland een havengebied, door wijzigingen in het bestemmingsplan is het nu een woonwijk.
- ☐ De overheid wil de mobiliteit van de mensen bevorderen en bouwt de nieuwe woonwijken daarom wat verder van de stad vandaan.
- ☐ Het is niet gebruikelijk inspraak te organiseren bij het ontwerpen van een nieuwe woonwijk, want er zijn immers nog geen bewoners.

5

Lees de tekstbron over 'Grenswerk'.

→ Welk begrip past het best bij deze tekst? Kies uit:

- ☐ drempelwaarde
- ☐ reikwijdte
- ☐ ruimtelijke ordening
- ☒ verzorgingsgebied

'Grenswerk' is een middelgroot podium voor popmuziek in de gemeente Venlo. Naast bezoekers uit de regio Venlo richt het podium zich op bezoekers uit het aangrenzende Duitse Ruhrgebied.

6

Lees de tekstbron over winkelleegstand.

In krimpgebieden daalt het aantal inwoners.

→ Welk gevolg kan dat hebben voor de drempelwaarde van voorzieningen?

Die wordt misschien niet meer gehaald.

→ Door welke andere ontwikkeling verdwijnen steeds meer winkels?

Door kopen via internet

'In Nederland staat gemiddeld bijna 10 procent van de winkels leeg. De winkelleegstand concentreert zich vooral aan de randen van Nederland, voor een deel in de krimpgebieden zoals Friesland en delen van Groningen.'

Bron: clo, sept 2017

7

Sommige ziekenhuizen specialiseren zich in bepaalde ingrepen.

→ Welk gevolg heeft dat voor de reikwijdte en het verzorgingsgebied? Kruis aan.

- ☐ De reikwijdte neemt toe en het verzorgingsgebied blijft gelijk.
- ☒ De reikwijdte neemt toe en het verzorgingsgebied wordt groter.
- ☐ De reikwijdte blijft gelijk en het verzorgingsgebied blijft gelijk.
- ☐ De reikwijdte blijft gelijk en het verzorgingsgebied wordt groter.

GEBRUIK BRON 24 VOOR VRAAG 8 T/M 11.

8

Lees de volgende drie stellingen.

→ Welke stellingen zijn juist? Kruis aan.

- I Migratie vanuit oud-koloniën van Nederland is niet meer zo belangrijk.
- II De meeste migranten in Nederland hebben een niet-westerse achtergrond.
- III Migratie naar Nederland vindt vooral plaats vanuit de buurlanden.
- ☒ I is juist, II en III zijn onjuist.
- ☐ I en II zijn juist, III is onjuist.
- ☐ I en III zijn juist, II is onjuist.
- ☐ II en III zijn juist, I is onjuist.

9

In Nederland zijn veel Surinaamse en Antilliaanse migranten. In Duitsland bijna niet.

→ Geef hiervoor een verklaring.

Dit zijn migranten uit oud-koloniën van Nederland, zij hebben geen band met Duitsland.

10

België grenst zowel aan Nederland als aan Duitsland. Toch wonen er relatief meer Belgische migranten in Nederland dan in Duitsland.

→ Geef hiervoor twee redenen.

België deelt een groter deel van de grens met Nederland en een groter deel van de Belgen spreekt Nederlands (Vlaams) dan Duits.

11

In Nederland zijn veel Poolse migranten. Deze migranten kwamen in een latere periode naar Nederland dan migranten uit Marokko en Turkije.

→ Geef eerst het migratiemotief van deze migranten.

→ Geef daarna de reden waarom migranten uit Oost-Europa pas later naar Nederland kwamen.

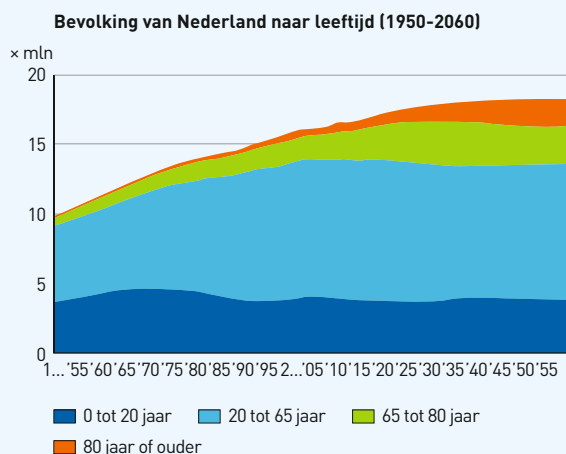
Werk dat beter betaald wordt dan in Polen. Polen zat achter het IJzeren Gordijn / was eerst nog geen lid van de EU.

12

Gebruik figuur 21.

Bevolking van Nederland naar leeftijd van 1950 tot 2060

FIGUUR 21

→ Welke uitspraken zijn juist? Kruis aan.

- ☒ De gestegen levensverwachting is duidelijk zichtbaar in deze grafiek.
- ☐ De bevolking van Nederland gaat steeds sneller groeien.
- ☒ Het aandeel van 0-20-jarigen is sterk gedaald.
- ☒ Vanaf 2005 zijn alleen de twee oudste groepen nog gegroeid.

GEBRUIK BRON 25 VOOR VRAAG 13.

13

Lees de volgende stellingen.

→ Welke uitspraken zijn juist? Kruis aan.

- ☐ De verwachting is dat immigratie nog sterk zal gaan toenemen.
- ☐ Deze grafiek geeft een goed beeld van hoe buitenlandse migratie in de rest van het land eruitziet.
- ☒ In de grote steden wonen bijna evenveel autochtonen als allochtonen.
- ☒ In de toekomst komen er veel immigranten bij, maar verlaten ook veel emigranten het land.

GEBRUIK BRON 26 VOOR VRAAG 14 EN 15.

14

In welk deel van Duitsland daalt het geboortecijfer het sterkst?

In het oostelijk deel

→ Welke gebieden vormen in dit deel van het land een uitzondering?

De stedelijke gebieden

15

Geef voor elk gebied uit vraag 20 een verklaring voor de ontwikkeling van het geboortecijfer.

In het oostelijk deel is de vergrijzing het grootst door migratie van jonge mensen. In de steden groeit het geboortecijfer omdat hier veel jonge mensen wonen.

GEBRUIK BRON 27 EN FIGUUR 22 VOOR VRAAG 16 t/m 18.

16

Twee leerlingen doen een uitspraak over de bevolkingsontwikkeling in Duitsland.

Joost zegt: 'De bevolking van Duitsland is vanaf 1950 bijna constant gestegen, maar sinds 2016 daalt het inwonertal alleen maar.'

Arzu zegt: 'De natuurlijke bevolkingsgroei in Duitsland is al lange tijd negatief. Als er geen buitenlandse migranten kwamen, zou de bevolking nog meer krimpen.'

→ Wat is juist? Kruis aan.

- ☐ Alleen de uitspraak van Joost is juist.
- ☐ Alleen de uitspraak van Arzu is juist.
- ☒ Beide uitspraken zijn juist.
- ☐ Beide uitspraken zijn onjuist.

17

Vergelijk figuur 22 met bron 27.

Figuur 22 laat een andere ontwikkeling zien dan bron 27.

→ Geef aan hoe de ontwikkeling in figuur 22 afwijkt van de ontwikkeling in bron 27.

In figuur 22 stijgt de bevolking en in bron 27 daalt de bevolking.

→ Welke verklaring kun je hiervoor geven? Ga hierbij in op het verschil tussen stad en platteland.

Voor al op het platteland krimpt de bevolking, in de stad groeit de bevolking.

18

Zijn de volgende stellingen juist of onjuist? Kruis aan.

- I In het transitie-model is Duitsland de afgelopen honderd jaar verschoven van fase 2 naar fase 4. Dat komt door de daling van het geboortecijfer.
 - II Door migratie van Turken naar Duitsland in de jaren 1970 nam de vergrijzing in Duitsland snel toe.
 - III In het transitie-model daalt het sterftcijfer eerst en daarna het geboortecijfer.
- ☐ I is juist, II en III zijn onjuist.
☐ I en II zijn juist, III is onjuist.
☐ II en III zijn juist, I is onjuist.
☒ I en III zijn juist, II is onjuist.

GEBRUIK BRON 28 VOOR VRAAG 19 T/M 21.

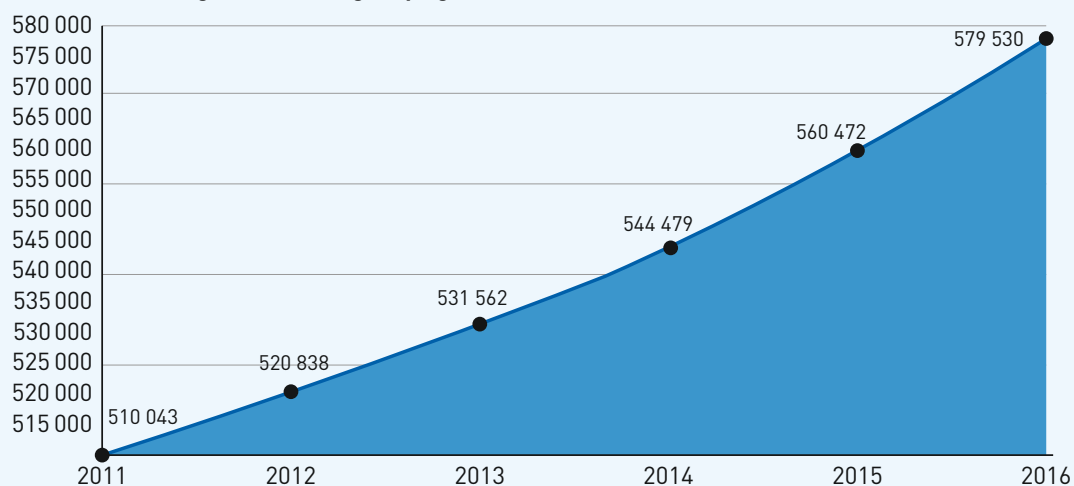
19

Welke uitspraken zijn juist? Kruis aan.

- ☐ Op de kaart is duidelijk het proces van suburbanisatie te herkennen.
- ☒ Het beleid van de gemeente om de stad weer aantrekkelijk te maken heeft gewerkt.
- ☐ De laatste jaren is er een grote trek naar de steden in het westen van Duitsland.
- ☒ Uit de kaart blijkt dat mensen graag dicht bij voorzieningen wonen.

FIGUUR 22

Bevolkingsontwikkeling Leipzig (2011-2016)

20

Vul de woorden in op de juiste plek. Kies uit: *arbeidsmigratie* – *braindrain* – *daalt* – *groei* – *jonge* – *krimp* (2x) – *oude* – *stijgt* – *rond* – *verder van*.

Na het vallen van het IJzeren Gordijn was er veel krimp in Leipzig. Er was veel arbeidsmigratie van hoogopgeleiden, ofwel braindrain. Dat is veranderd want in Leipzig is nu groei. Dat is ook te zien aan het voorzieningenniveau want dat stijgt. Deze ontwikkeling is vooral te zien in wijken rond het centrum. Maar ook in enkele wijken verder van het centrum. Het inwoneraantal verandert vooral door jonge mensen. Op het platteland is het juist omgekeerd: daar wonen veel oude mensen. Er is daar krimp en het voorzieningenniveau daalt.

21

Een winkelier klaagt: 'Er wonen hier bijna alleen maar bejaarden. Alle jonge gezinnen trekken weg. De kinderen die hier nog wonen moeten met een speciaal busje naar school want de basisschool is vorig jaar gesloten.'

→ Over welk gebied heeft de winkelier het? Kruis aan.

- ☐ over het centrum van de stad
- ☐ over de buitenwijk van de stad
- ☐ over het platteland dicht bij de stad
- ☒ over het platteland ver van de stad

GEBRUIK BRON 29 VOOR VRAAG 22 t/m 25.

22

De stad Leipzig vond het belangrijk voor zijn ontwikkeling dat er nieuwe wegen en spoorlijnen aangelegd werden.

→ Waarom is het voor een stad belangrijk dat de infrastructuur goed ontwikkeld is? Kruis aan.

- ☐ Daardoor wordt de drempelwaarde voor de voorzieningen verhoogd.
- ☒ Daardoor wordt de reikwijdte van de voorzieningen in de stad vergroot.
- ☐ Daardoor wordt het verzorgingsgebied van de stad kleiner.
- ☐ Daardoor neemt het forensisme rond de stad af.

23

Bekijk figuur 23 over de waardering van de woonomgeving.

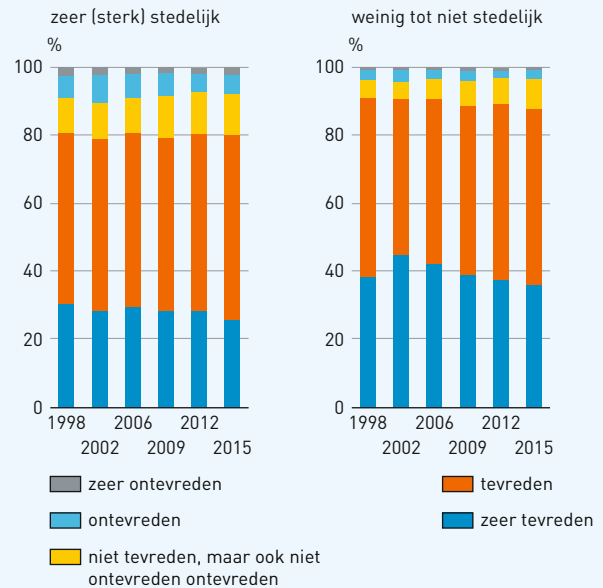
→ Zijn de meeste mensen in zeer stedelijke gebieden tevreden of ontevreden over hun woonomgeving? En werd die mening tussen 1998 en 2015 positiever of negatiever?

Tevreden, maar ze werden minder tevreden tussen 1998 en 2015.

Is het prettig wonen in de stad?

FIGUUR 23

Waardering van woningomgeving naar stedelijkheid

Bron: WBO/WoOn

24

Bekijk nogmaals figuur 23.

→ Geef een reden waarom de tevredenheid van mensen in zeer stedelijke gebieden veranderd kan zijn.

Drukte, overlast van verkeer

→ Geef een reden waarom de tevredenheid van mensen in weinig stedelijke gebieden veranderd is.

Afname van voorzieningen

25

Noteer wat het tegenovergestelde van onderstaande begrippen is.

A aantrekkingsfactor – afstotingsfactor

B integratie – segregatie

C krimp – groei

D luxe koopappartement – sociale huurwoning

E nieuwe buitenwijk – historische stadskern

F permanente migratie – seizoensmigratie

2.8 Bevolking

LEES 'BEVOLKINGSOMVANG'

1 BOS

Bekijk figuur 24. Zoek BB 79/KB 113/GB 140-141/GB 144-145.

a Schrijf de namen van de steden op.

1 <u>Beijing</u>	5 <u>Guangzhou</u>
2 <u>Shanghai</u>	6 <u>Xi'an</u>
3 <u>Shenzhen</u>	7 <u>Chongqing</u>
4 <u>Hongkong</u>	

b Schrijf de namen van de wateren op.

a <u>Gele Zee</u>	d <u>Chang Jiang</u>
b <u>Oost-Chinese Zee</u>	e <u>Xi Jiang</u>
c <u>Zuid-Chinese Zee</u>	

c Schrijf de namen van een aantal buurlanden van China op.

I <u>Kazachstan</u>	VI <u>Vietnam</u>
II <u>Mongolië</u>	VII <u>Laos</u>
III <u>Rusland</u>	VIII <u>Myanmar (Birma)</u>
IV <u>Noord-Korea</u>	IX <u>India</u>
V <u>Taiwan</u>	X <u>Nepal</u>

d Schrijf de namen van de gebergten en de landstreken op.

A <u>Himalaya</u>	C <u>Chinees Laagland</u>
B <u>Zuid-Chinees Bergland</u>	

2

Gebruik bron 30 en lees de tekstbron over de eenkindpolitiek.

a Hoeveel jaar geleden werd de eenkindpolitiek ingevoerd?

Ongeveer 30 jaar

b Wat was een belangrijke reden om de eenkindpolitiek in te voeren?

Er zou in de toekomst niet genoeg voedsel en werk zijn voor alle mensen.

c Bekijk de leeftijdsgrafiek van 2015. Vanaf welke leeftijdsgroep zie je het effect van de eenkindpolitiek?

Vanaf de groep van 30-39 jaar

d Hoe zie je dat effect in deze leeftijdsgrafiek?

Vanaf de leeftijdsgroep 30-39 jaar en jonger wordt de leeftijdsgrafiek van onderen smaller.

e Geef een ander gevolg van de eenkindpolitiek, dat niet goed zichtbaar is in de piramide maar wel sociale gevolgen heeft.

Mannenoverschot

De eenkindpolitiek werd in 1979 ingevoerd om een bevolkingsexplosie tegen te gaan. De overheid was bang dat er in de toekomst niet genoeg voedsel zou zijn voor een enorme bevolking. Inmiddels zijn er in China 1,37 miljard mensen. Dat zouden er zonder de eenkindpolitiek ongeveer 300 miljoen meer zijn geweest.

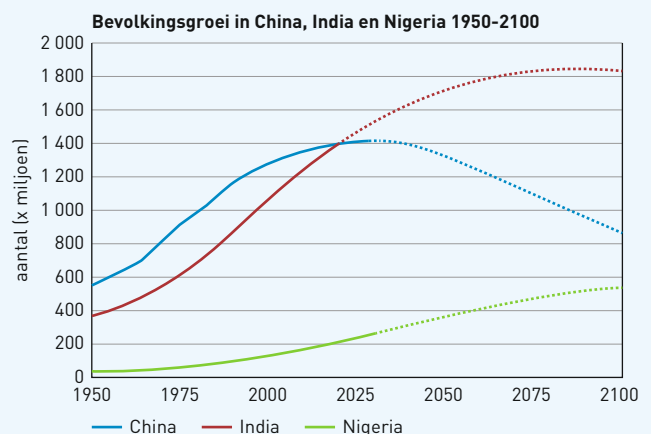
Bron: www.nos.nl

3

Gebruik figuur 25 en bepaal welke uitspraken juist zijn. Kruis aan.

- ☐ Door de eenkindpolitiek ging het aantal inwoners in China in het jaar 2000 al dalen.
- ☒ Door de eenkindpolitiek ging China sneller naar fase 4 van het transitie-model dan India.
- ☐ Nigeria is duidelijk in de overgang van fase 3 naar fase 4 van het transitie-model.
- ☒ De lijn van bevolkingsgroei in India laat zien dat het geboortecijfer vanaf 2050 ongeveer gelijk blijft.

FIGUUR 25

LEES 'BEVOLKINGSOPBOUW'

4

In 2015 besloot de overheid af te stappen van de eenkindpolitiek. Het werd vanaf toen toegestaan om twee kinderen te krijgen (bron 31). Bekijk de bevolkingsgrafiek van 2050 in bron 30.

- a De eenkindpolitiek leidt tot veranderingen in de bevolkingsopbouw. Welke verandering blijkt uit deze bevolkingsgrafiek?

Vergrijzing / weinig jonge mensen

- b Vooral in de toekomst geeft de bevolkingsopbouw problemen. Geef eerst een sociaal probleem dat zal ontstaan en daarna een economisch probleem.

- Bij vergrijzing zijn er weinig jonge mensen die moeten zorgen voor de ouderen.*
- Er zijn te weinig mensen die werken, dat is slecht voor de economie.*

5

Noteer de juiste combinaties van cijfers en letters.

1 Weinig jonge mensen moeten zorgen voor een grote groep ouderen.	A 4-2-1-problematiek
2 'Wij vinden één kind te eenzaam. Twee kinderen is goed voor de ontwikkeling van de kinderen en voor de ouders.'	B mannen-overschot
3 Als dat ene kind gaat trouwen, dan moeten twee jonge mensen voor vier bejaarde ouders zorgen. En hun kind voor twee ouders en vier grootouders.	C opgroeien zonder broer of zus
4 Er werden ook veel kinderen te vinding gelegd, vooral meisjes. Veel ouders willen liever een jongetje, omdat dat de familie kan onderhouden.	D vergrijzing

1D, 2C, 3A, 4B

LEES 'MIGRATIE'

6

Bekijk bron 32 en 33.

- a Vanaf welk jaar wonen er meer mensen in de stad dan op het platteland?

2010

- b Voor welk type landen is een hoog percentage stedelijke bevolking kenmerkend: ontwikkelingslanden of westerse landen?

Westerse landen

- c Omcirkel het juiste woord in de volgende zinnen.

- In het *westen* / *oosten* van China is de bevolkingsdichtheid het hoogst.
- In het *westen* / *oosten* van China liggen de grootste steden.
- De welvaart is daar het *hoogst* / *laagst*.
- In de grote steden is *natuurlijke* / *sociale* bevolkingsgroei het belangrijkste.
- Door de trek van arbeidsmigranten naar de stad wordt de bevolkingsspreiding in het land *gelijkmatiger* / *ongelijkmatiger*.

7 Leerdoelen

Bekijk figuur 26.

- a In hoeveel leeftijdsgroepen is de bevolking verdeeld?

In vier leeftijdsgroepen

- b Welke leeftijdsgroep krimpt het meest tussen 2010 en 2030?

De leeftijdsgroep 15-44 jaar

- c De overheid vindt het een probleem dat deze leeftijdsgroep krimpt. Wat is de reden daarvan?

Deze leeftijdsgroep moet het geld verdienen.

- d Welke leeftijdsgroep groeit het meest tussen 2010 en 2030?

De leeftijdsgroep 45-59 jaar

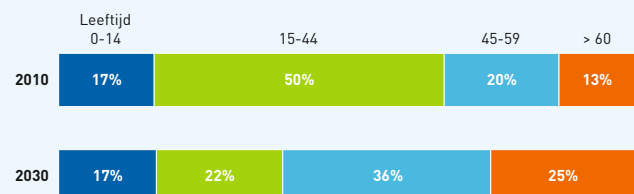
- e Omcirkel de juiste woorden en vul in.

Door de eenkindpolitiek neemt de vergrijzing *toe* / *af*. Dit is te zien in de *45-59 jaar en ouder dan 60 jaar* leeftijdsgroepen. Deze leeftijdsgroepen nemen *toe* / *af*. De gestegen levensverwachting *vermindert* / *versterkt* de vergrijzing.

De meest grijze generatie

FIGUUR 26

De meest grijze generatie

- › Meer oefenen? Ga naar bladzijde 82.
- › Extra toepassing? Ga naar bladzijde 84.

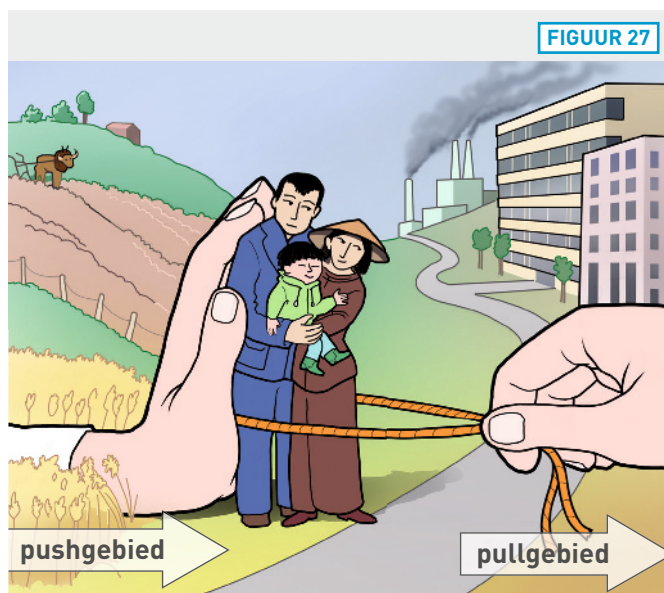

2.9 Migratie

LEES 'ECONOMISCHE GROEI'

1

- Schrijf de volgende woorden op de juiste plaats op regel 1 van de tabel. Kies uit: *arbeidsmigranten – stedelingen – boeren*.
- Schrijf twee afstotingsfactoren op regel 2 onder pushgebied.
- Schrijf twee aantrekkingsfactoren op regel 2 onder pullgebied.
- Waaruit bestaat het werk in het pushgebied? Vul dit in op regel 3 van de tabel.
- Waaruit bestaat het werk in het pullgebied? Vul dit in op regel 3 van de tabel.

FIGUUR 27

	Platteland		Stad
1	<i>boeren</i>	<i>arbeidsmigranten</i>	<i>stedelingen</i>
2	<i>armoede, werkloosheid</i>	<i>seizoensmigranten</i>	<i>werk, hoger loon</i>
3	<i>werken op het land, boerderij</i>	<i>hogeropgeleiden</i>	<i>fabriekswerk</i>

2

Veel arbeidsmigranten trekken naar de steden aan de oostkust (zie bron 34), maar het is geen doorsnee van de bevolking die vertrekt. Combineer de juiste cijfers en letters.

1 Deze leeftijdsgroep hoort tot de achterblijvers op het platteland.	A leeftijdsgroep 15–45 jaar
2 Deze leeftijdsgroep ondervindt vaak de negatieve gevolgen van migratie.	B leeftijdsgroep ouder dan 60 jaar
3 Vooral deze leeftijdsgroep migreert naar de stad.	C leeftijdsgroep 0–15 jaar

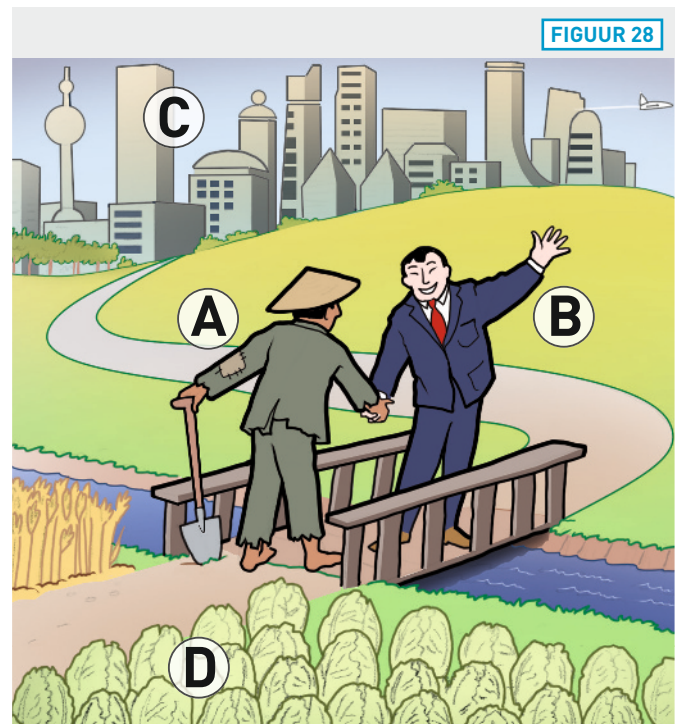
1B, 2C, 3A

LEES 'HUKOU'

3

Bekijk figuur 28 en noteer de juiste letter uit de cartoon achter elke zin.

- Als plattelander heb ik volgens het hukou-systeem geen recht op onderwijs en gezondheidszorg. *A*
- De urbanisatie neemt toe. *C*
- Kom in de stad wonen! Wij gaan soepel om met het hukou-systeem. *B*
- Over een paar jaar is dit platteland ook stad geworden. *D*

FIGUUR 28

4

Bekijk bron 36. Een aantal jaren geleden was het moeilijker om naar de stad te migreren dan nu.

Zet onderstaande zinnen in de juiste volgorde. Begin met 5.

- Chinezen mochten niet zomaar verhuizen om ergens anders te gaan werken.
- Migratie is gemakkelijker maar de arbeidsmigranten zijn nog altijd achtergesteld, ook in salaris.
- De grote steden werden zo beschermd tegen de komst van veel arbeiders en dus tegen sloppenwijken.
- De regels van het hukou-systeem worden minder streng.
- Het hukou-systeem werd in 1958 ingevoerd.
- In de jaren 1980 waren steeds meer arbeiders nodig bij de kuststeden vanwege de industrialisatie.

5-1-3-6-4-2

5

Kijk nog een keer naar figuur 27.

- a Schrijf het woord *seizoensmigranten* op de juiste plaats in de tabel van figuur 27.
- b Geef een omschrijving van het begrip *seizoensmigrant*.
Een migrant die een gedeelte van het jaar komt werken en daarna weer naar huis gaat
- c Tegenwoordig wonen de meeste arbeidsmigranten permanent in de stad. Hoe komt dat?
Door de economische groei zijn er steeds meer arbeiders nodig.
- d Schrijf het woord *hogeropgeleiden* op de juiste plaats in de tabel van figuur 27.
- e Wat wordt bedoeld met het begrip *braindrain*?
Het vertrek van hogeropgeleiden uit een gebied

LEES 'STEDEN BREIDEN UIT'

6

Vul in.

- Oude woonwijken in Chinese steden heten. *Hutongs*
- In deze oude woonwijken is de *bevolkingsdichtheid* te laag. Daardoor worden ze vervangen door woontorens.
- Shenzhen werd snel groter en is aan andere plaatsen vastgegroeid. Daardoor is een *agglomeratie* ontstaan.
- Samen met andere steden is Shenzhen een *stedelijke zone* geworden met meer dan veertig miljoen inwoners.

7

Bekijk bron 34 en 35.

Lees de uitspraken en kruis aan welke juist zijn.

- ☐ De migratiestromen zijn allemaal op de kuststeden gericht.
- ☒ Door de gestegen lonen aan de kust gaan steeds meer bedrijven zich in het binnenland vestigen.
- ☒ In bron 35 is te zien dat Beijing een van de snelle groeiers is.
- ☒ De grootste groei van steden is te zien in het noordwesten van het land.
- ☐ Door de spreiding van de economische groei moeten migranten steeds verder reizen.
- ☐ De steden aan de kust groeiden eerder dan de steden in het binnenland.

8 Leerdoelen

Gebruik bron 35.

- a Wanneer kwam de arbeidsmigratie van het platteland naar de stad in China goed op gang?
In de jaren 1990
- b Geef een reden waarom toen een grote behoefte aan arbeiders ontstond.
Buitenlandse bedrijven mochten zich vestigen in China.
- c Geef drie belangrijke bestemmingen van migranten aan de oostkust. Vul de juiste stad in. Kies uit: *Beijing – Chongqing – Guangzhou – Shanghai – Xi'an*.
 - In het noordelijk deel van de oostkust: *Beijing*
 - In het zuidelijke deel van de oostkust: *Guangzhou*
 - Tussen deze gebieden in: *Shanghai*
- d Vanwege de hukou blijven kinderen van arbeidsmigranten vaak achter op het platteland. Geef een negatief gevolg hiervan.
Zij groeien vaak op zonder ouders.
- e Soms gaan ze mee naar de stad. Waarom is dit ook niet positief voor hen?
Ze hebben geen recht op onderwijs en gezondheidszorg.
- f Waarom zou de overheid de laatste jaren soepeler omgaan met het hukou-systeem?
De overheid is bang dat er een tekort aan arbeiders komt.
- g Wat zou jij het liefste doen als je ouders arbeidsmigrant in China zouden zijn? Mee naar de stad gaan of op het platteland bij je grootouders blijven? Waarom maak je die keuze?
Eigen antwoord

- › Meer oefenen? Ga naar bladzijde 82.
- › Extra toepassing? Ga naar bladzijde 84.

2.10 De gevolgen van de verstedelijking

LEES 'WONEN EN WERKEN'

1

Bekijk figuur 30.

a Vul in en kies het juiste woord.

Figuur 30 gaat over inkomen en armoede in China. In 1980 leefde ongeveer 90 procent van de inwoners onder de armoedegrens. In 2010 is dat percentage gezakt tot ongeveer 10 procent. De stijging in inkomen heeft te maken met de stijgende werkgelegenheid in de landbouw / industrie. Vanaf 2000 steeg het gemiddelde inkomen snel. Maar niet in het hele land steeg het inkomen even snel. Dat is vooral op het platteland in de stad. Het verschil in welvaart tussen stad en platteland neemt daardoor af toe.

b Vooral in de stad zijn de inkomensverschillen groot. Welke inwonersgroep is het armst?

De arbeidsmigranten

c Hoe komt het dat deze groep het armst is? Gebruik in je antwoord het begrip 'hukou'.

Arbeidsmigranten hebben geen hukou van de stad en krijgen daarom een lager salaris.

d Er wordt wel gezegd dat hun kinderen tweederangsburgers worden. Leg dat uit.

Door de hukou hebben ze geen recht op onderwijs in de stad en op het platteland is het onderwijs van een lager niveau.

2

In de vorige paragraaf leerde je dat steden in het oosten snel groeien.

a Het welvaartsniveau van steden aan de kust stijgt en daarmee ook de lonen. In het binnenland zijn de lonen lager. Welk gevolg heeft dat voor de vestiging van bedrijven?

Die vestigen zich vaker in het binnenland.

b Welke invloed heeft dit op migratiestromen?

Veel migranten gaan niet meer naar de kuststeden / veel migranten vestigen zich in steden in het binnenland.

LEES 'RUIMTELIJKE KWALITEIT'

3

Bekijk bron 38.

Lees de uitspraken en kruis aan welke juist zijn.

- ☐ Veel torenflats worden afgebroken en maken plaats voor laagbouw.
- ☐ Hutongs vind je vooral aan de rand van de stad.
- ☒ De stad groeit niet alleen door een groter aantal inwoners, maar ook doordat de oppervlakte groter wordt.
- ☐ De infrastructuur is goed aangepast aan de groei van het verkeer.
- ☒ Sommige huiseigenaren weigeren hun huis te verkopen aan projectontwikkelaars, die er torenflats willen bouwen.
- ☒ Veel fabrieken gebruiken steenkool omdat het een goedkope energiebron is.

LEES 'MAATREGELEN'

4

Bekijk bron 37 en 39.

a China bouwt in alle grote steden metronetwerken. Welke twee voordelen heeft de aanleg van metrolijnen voor de ruimtelijke kwaliteit?

De wegen raken minder verstopt en er is minder luchtvervuiling dan bij het gebruik van auto's.

b Wat is een nadeel van de aanleg van metrolijnen?

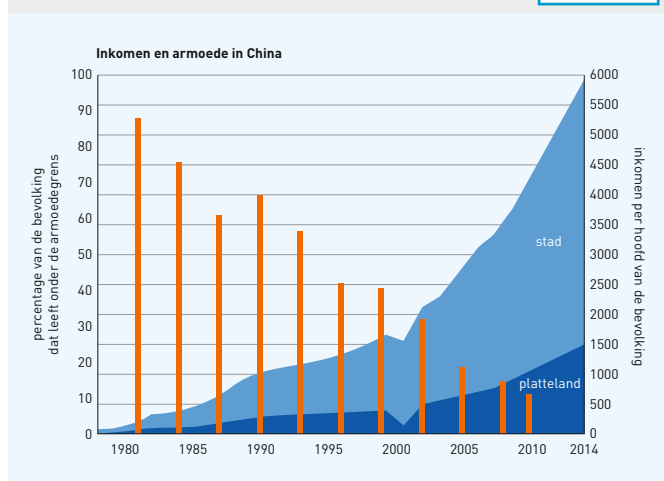
Ze zijn vaak duur om aan te leggen.

c Welke andere maatregelen neemt China om de congestie in de steden te verminderen? Noem er twee.

Uitbreiding openbaar vervoer met bussen en monorails, leenfietsen beschikbaar stellen

Inkomen en armoede in China

FIGUUR 30

- d China bouwt ook een groot netwerk van hogesnelheidstreinen. Waarom zullen die het verkeersprobleem niet oplossen?

Deze treinen rijden buiten de stad en de verkeersproblemen zijn in de stad.

- e Noem nog twee maatregelen die China neemt om luchtvervuiling te verminderen.

Overstappen op groene energie, minder steenkool gebruiken

5

Lees de tekstbron over fietsen in Beijing.

- a Welke maatregel heeft de stad Beijing genomen om het fietsgebruik te stimuleren?

De stad heeft aparte fietspaden aangelegd.

- b Het gebruik van de fiets helpt twee problemen oplossen. Welke?

De congestie en de luchtvervuiling

- c Welk nadeel heeft het autoverkeer van deze maatregel?

Minder ruimte op de weg of minder parkeerplaatsen.

- d Welke andere maatregel zou de overheid van Beijing nog kunnen nemen om het fietsen te stimuleren? Bedenk er twee.

Bijvoorbeeld: veel plekken aanwijzen waar je fietsen kunt lenen; wegen afsluiten voor autoverkeer; stoplichten op fietsen afstemmen.

Beijing wil automobilisten terug op de fiets

De stad Beijing gaat fietsgebruik te bevorderen. Over vijf jaar moeten anderhalf keer zo veel inwoners op de fiets naar het werk.

Ooit was China het fietsland bij uitstek. Maar naarmate de welvaart steeg, lonkte de auto. In het jaar 2000 gebruikte nog 38 procent van de stadsbevolking in Beijing de fiets. In 2014 was dat gedaald tot 11,9 procent.

Om de verkeerscongestie en luchtvervuiling te bestrijden, wil men het fietsen stimuleren. De stad heeft op 248 kilometer wegen aparte fietspaden aangelegd. Dat betekent dat in smallere straten honderden parkeerplaatsen worden opgeheven.

Bron: www.blogaap.nl

6 Leerdoelen

- a De groei van de steden heeft gevolgen voor de ruimtelijke kwaliteit. Noteer de juiste combinaties van cijfers en letters.

1 Oude woonwijken worden afgebroken en vervangen voor fabrieken en woontorens.	A Congestie
2 Het verkeer in de stad staat regelmatig helemaal vast.	B Hutong verdwijnt.
3 Fabrieken gebruiken nog vaak vervuilende steenkool.	C Landbouwgrond verdwijnt.
4 Dorpen worden opgeslokt door de uitbreidende stad.	D Smog

1B, 2A, 3D, 4C,

- b De overheid van China neemt maatregelen om problemen met de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren. Zet onder elke maatregel een milieuprobleem dat wordt aangepakt.

- Enorme parken met zonnepanelen worden aangelegd.

Luchtvervuiling

- Stimuleren van elektrisch rijden.

Luchtvervuiling

- In gebruik nemen hogesnelheidstreinen.

Luchtvervuiling

- Uitbreiden metronetwerk.

Congestie en luchtvervuiling

- Strengere regels voor het lozen van afvalstoffen.

Watervervuiling

- Aanleg monorail.

Congestie en vervuiling

- › Meer oefenen? Ga naar bladzijde 82.
- › Extra toepassing? Ga naar bladzijde 84.

Herhaling China

HERHALING 2.8 BEVOLKING

- a Welk begrip hoort niet in het rijtje thuis? Omcirkel steeds dat woord.
- eenkindpolitiek – dalend geboortecijfer – meisjesoverschot
 - laag sterftecijfer – laag geboortecijfer – snelle natuurlijke bevolkingsgroei
 - 4-2-1-probleem – groei werkend deel bevolking – vergrijzing
 - platteland – goedbetaald werk – sociale bevolkingsgroei
 - economische groei – laag geboortecijfer – vergrijzing
- b Vergelijk je antwoorden met je buur. Hebben jullie afwijkende antwoorden? Bediscussieer welk antwoord het beste is.

HERHALING 2.9 MIGRATIE

- a In de jaren 1990 ontstond er in China een massale migratiestroom. Waarheen migreerden de mensen?
- Naar de steden aan de oostkust
- b Welk begrip hoort bij deze migratiestroom?
- Urbanisatie

- c Migratie ontstaat door aantrekkings- en afstotingsfactoren. Geef een aantrekkingsfactor en een afstotingsfactor waardoor deze migratiestroom ontstond.

- Aantrekkingsfactor: Werk, hogere lonen
- Afstotingsfactor: Armoede, werkloosheid

- d De overheid van China wil migratie naar de stad afremmen. Via welke maatregel doet de overheid dat?

Via het hukou-systeem

- e Bekijk figuur 32. Deze figuur geeft aan waar meer mensen wonen dan officieel geregistreerd en waar minder. In welke gebieden wonen *minder* mensen dan er geregistreerd zijn?

In plattelandsgebieden

- f In welke gebieden wonen *meer* mensen dan officieel geregistreerd?

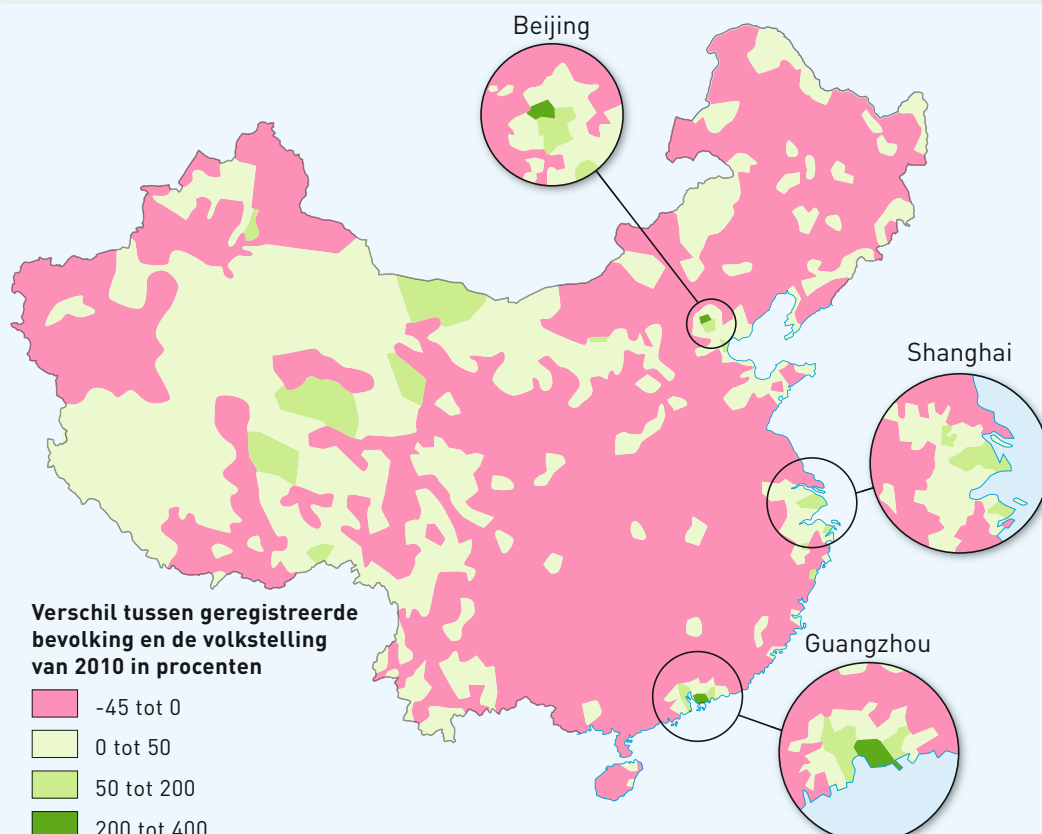
In stedelijke gebieden aan de oostkust

- g Geef een verklaring voor deze verschillen en gebruik in je antwoord het begrip *hukou*.

In de grote steden wonen veel arbeidsmigranten, maar ze zijn niet geregistreerd want ze hebben geen stad-hukou.

Aantrekkingskracht van de stad

FIGUUR 32

HERHALING 2.10 DE GEVOLGEN VAN DE VERSTEDELIJING

- a Door de grote toestroom van arbeidsmigranten is er veel meer woonruimte nodig. Een manier om meer mensen te huisvesten is door de bevolkingsdichtheid vergroten. Hoe doet men dit?

Door hutongs af te breken en woontorens te bouwen / door open terreinen vol te bouwen.

- b Een andere manier om meer woonruimte te krijgen is door de stad uit te breiden. Welk gevolg heeft dat voor het gebied rond de stad?

Dorpen en landbouwgrond worden opgeslokt door de stad.

- c De infrastructuur in de stad raakt overbelast: er is veel congestie op de wegen. Geef twee redenen waarom het aantal auto's is toegenomen.

1 *Het aantal inwoners is gestegen.*

2 *De welvaart is toegenomen.*

- d De grote steden hebben veel last van milieuproblemen. De overheid pakt deze problemen aan met verschillende maatregelen. Zet oorzaak van een milieuprobleem en maatregel in het juiste vak in de tabel. Kies uit: elektrische auto's – elektrische bussen – groeiend aantal auto's – kolencentrale – leenfietsen – lozen afvalstoffen door fabrieken – monorail – meer waterzuiveringsinstallaties bouwen – te weinig waterzuiveringsinstallaties – strenge wetgeving waterkwaliteit – uitbreiding metronetwerk – zonnepanelenpark.

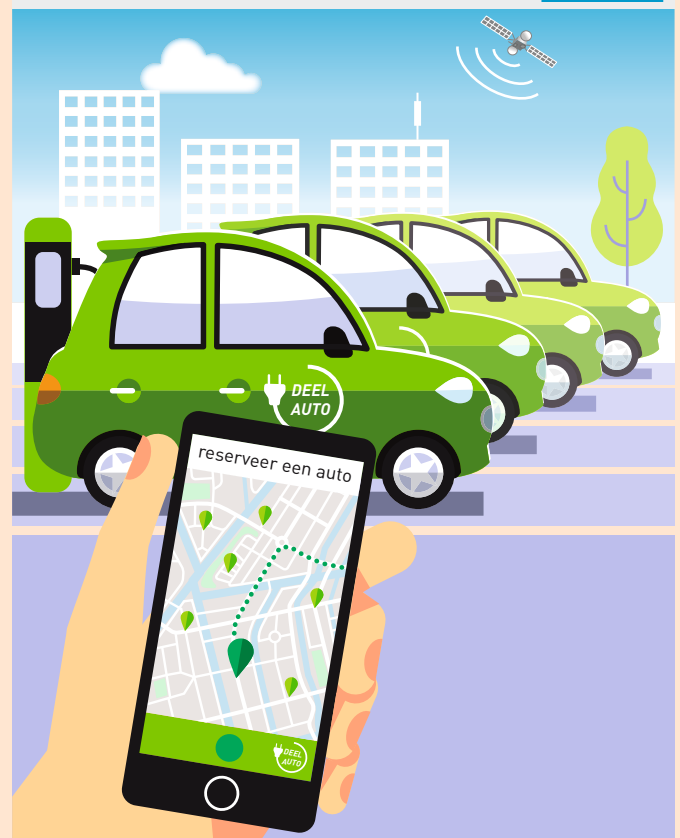
Milieuprobleem	Oorzaak	Maatregel
luchtvervuiling	<i>groeiend aantal auto's</i>	<i>elektrische auto's elektrische bussen leenfietsen monorail uitbreiding metronetwerk</i>
	<i>kolencentrale</i>	<i>zonnepanelenpark</i>
watervervuiling	<i>lozen afvalstoffen door fabrieken</i>	<i>strenge wetgeving waterkwaliteit</i>
	<i>te weinig waterzuiveringsinstallaties</i>	<i>meer waterzuiveringsinstallaties bouwen</i>

- e Bekijk figuur 33. De overheid wil deelauto's promoten. Ze zijn klein en hebben als doel het individueel autobezit te verminderen. Bedenk twee manieren waarop deze deelauto's bijdragen aan het oplossen van de problemen in de stad.

Eigen antwoord, bijvoorbeeld: minder congestie, minder uitlaatgassen

De overheid wil meer deelauto's in de stad.

FIGUUR 33

Toepassing China

HET GROEIEND MANNENOVERSCHOT IN CHINA

1

1 Oriënteren

Ga naar YouTube en geef als zoekopdracht: 'Probleem vrouwentekort groeit in China'.
Bekijk het filmpje getiteld 'Chinees zoekt vrouw' en lees onderstaande tekst.

Er is in China een groeiend tekort aan huwbare vrouwen. Meisjesbaby's zijn minder gewenst en worden soms geaborteerd of vermoord. Voor het vrouwentekort worden al enkele jaren pragmatische oplossingen gezocht, zoals het importeren van bruidjes uit Vietnam.

Bron: de Volkskrant, 15 november 2013

2 Beschrijven

- a Hoeveel jongens worden er in China geboren per honderd meisjes?
115 jongens
- b Waar is de reporter naartoe gereisd om de reportage te maken?
Naar een dorp in de bergen
- c De reporter vertelt dat er in het dorp officieel een duizendtal inwoners zijn, maar in werkelijkheid honderden minder. Waar zijn die mensen heen?
Ze werken in de stad.
- d Welke groep mensen is weggegaan uit het dorp?
De werkenden, de leeftijdsgroep 15-45 jaar
- e Waarom hebben deze mensen zich niet uitgeschreven toen ze verhuisden?
Dat heeft te maken met de hukou.

3 Verklaren

- a Wat heeft het mannenoverschot met de eenkindpolitiek te maken?
Als ouders maar één kind mogen, willen ze vaak het liefst een jongen.
- b Waarom is het, volgens Lei, voor hem en andere mannen moeilijk om een vrouw te vinden?
Ze zijn arm en vrouwen willen rijkere mannen.
- c Door welke maatregel blijkt dat de overheid liever een gelijke verhouding mannen en vrouwen heeft?
De overheid heeft echo's van de foetus voor geslachtsbepaling verboden.

- d Waarom wil de overheid evenveel mannen als vrouwen?

Het mannenoverschot kan problemen in de maatschappij geven.

4 Beoordelen

- a Denk jij dat het een probleem is als er een mannenoverschot in de samenleving is? Geef een argument voor je antwoord.

Eigen antwoord, bijvoorbeeld psychische problemen bij mannen, meer geweld

- b Welke oplossing wordt in de tekst voor het mannenoverschot gegeven?

Het importeren van bruidjes uit Vietnam

- c Vind je dat een goed oplossing? Waarom wel of niet?

Eigen antwoord

- d In het dorp zijn veel mensen weggetrokken. Zou je het prettig vinden om in zo'n dorp te wonen? Geef een argument voor je antwoord.

Eigen antwoord

- e Door de trek naar de stad werken steeds minder mensen in de landbouw en wordt er minder voedsel geproduceerd. Hoe zou jij dit probleem oplossen?

Eigen antwoord. Bijvoorbeeld voedsel importeren uit het buitenland

Ouders in China hebben een voorkeur voor jongens.

FIGUUR 34

HET PROBLEEM VAN DE VERGRIJZING

2

1 Oriënteren

Ga naar YouTube en geef als zoekopdracht 'Vergrijzing rukt op in China'. Bekijk het gelijknamige filmpje en lees onderstaande tekst.

Traditioneel worden ouders China door hun familie opgevangen. De eerste generatie ouders die maar één kind mocht hebben, begint nu tegen de pensioenleeftijd aan te lopen. Dat betekent dat hun zoon of dochter met partner de zorg krijgt over vier ouderen – een forse last voor twee jonge mensen. Daar komt bij dat veel jongeren tegenwoordig een baan hebben ver van hun ouders vandaan. De bejaarde familieleden voelen zich vaak verlaten. Bovendien zijn de medische voorzieningen vaak slecht.

Naar: de Volkskrant, 15 november 2013

2 Beschrijven

- a In 2010 was 10 procent van de bevolking ouder dan zestig jaar. Welk percentage is dat in 2045?

33 procent

- b De reportage gaat over de opvang van de ouderen. Wat is het probleem?

Er zijn niet genoeg rusthuizen.

- c Meneer Botang Du woont in een rusthuis omdat zijn kinderen niet goed voor hem kunnen zorgen. Waarom niet?

Zij hebben geen tijd, want ze moeten werken.

- d Traditioneel zijn er geen rusthuizen in China. Waarom niet?

De traditie is dat zonen en dochters hun ouders moeten verzorgen.

- e Niet alle ouderen hebben de mogelijkheid naar een rusthuis te gaan. Waarom niet?

Ze zijn te duur.

3 Verklaaren

- a Nergens ter wereld veroudert de bevolking zo snel als in China. Wat is de oorzaak hiervan?

Door de eenkindpolitiek is het aantal jonge mensen snel afgenomen. Daardoor zijn er relatief veel ouderen.

- b Tegenwoordig is het voor kinderen moeilijker om goed voor hun ouders te zorgen. Geef een reden die te maken heeft met de leeftijdsopbouw.

Er is vaak maar een kind en dus kan de zorg niet gedeeld worden met broers of zussen.

- c Geef nu een reden die te maken heeft met de economische ontwikkeling.

Door de arbeidsmigratie wonen kinderen vaak ver van hun ouders.

- d In China stijgt de levensverwachting. Zal daardoor het probleem van de vergrijzing toenemen of afnemen?

Het zal daardoor toenemen.

- e De reportage eindigt met de woorden: 'China dreigt de eerste samenleving ter wereld te worden die vergrijst zal zijn nog voor ze rijk is geworden.' Wat wordt daarmee bedoeld?

Veel geld dat verdiend wordt gaat naar de zorg voor ouderen. De rijkdom neemt daarmee af.

4 Beoordelen

- a Wat zou de overheid kunnen doen om het probleem met de ouderenzorg aan te pakken?

Eigen antwoord, bijvoorbeeld belasting heffen om AOW te kunnen betalen.

- b Het probleem is ook dat de werkende bevolking te klein is ten opzichte van de ouderen. Hoe zou de overheid dat probleem kunnen aanpakken?

Eigen antwoord, bijvoorbeeld ouders stimuleren om meer kinderen te krijgen.

- c Wat zou jij doen als je ouders hulpbehoevend zijn en duizend kilometer ver weg in een dorp wonen?

Eigen antwoord

China

GEBRUIK BRON 40 VOOR DE VRAGEN 1 T/M 5.

1

Veel mensen van het platteland werken in de stad als arbeidsmigrant.

→ Bepaal welke uitspraak juist is. Kruis aan.

- ☐ Migranten van het platteland moeten steeds verder reizen voor werk.
- ☐ Het is steeds moeilijker voor arbeidsmigranten om werk in de stad te vinden.
- ☐ Arbeidsmigranten doen alleen laaggeschoold werk.
- ☒ Arbeidsmigranten van het platteland worden vaak onderbetaald.

2

Yu is arbeidsmigrant en heeft in de stad geen recht op onderwijs en gezondheidszorg.

→ Kruis aan. Dat komt door:

- ☐ het systeem van de hutongs.
- ☒ het hukou-systeem.
- ☐ het politieke systeem van China.
- ☐ de snelle groei van de economie van China.

3

Xi heeft na zijn studie het dorp van zijn ouders verlaten. Hij woont en werkt nu meer dan duizend kilometer bij hen vandaan in Shenzhen.

→ Welke begrippen passen hier het beste bij? Kruis aan.

- ☒ arbeidsmigratie en braindrain
- ☐ braindrain en hukou
- ☐ arbeidsmigratie en suburbanisatie
- ☐ seizoensarbeid en suburbanisatie

4

Om te ontvluchten aan de armoede verlieten veel Chinezen het platteland om in de stad hun geluk te zoeken.

→ Welk begrip past hier het beste bij? Kruis aan.

- ☒ afstotingsfactor
- ☐ aantrekkingsfactor
- ☐ suburbanisatie
- ☐ seizoensmigratie

5

Doordat mensen van het platteland naar plaatsen als Guangzhou migreren, verandert het platteland.

→ Wat verandert er op het platteland? Kruis de juiste antwoorden aan.

- ☒ De bevolkingsdichtheid wordt lager.
- ☐ De gemiddelde leeftijd wordt lager.
- ☒ De gemiddelde leeftijd wordt hoger.
- ☐ De levensverwachting neemt af.
- ☐ Het sterftecijfer neemt af.

GEBRUIK BRON 41 VOOR DE VRAGEN 6 T/M 9.

6

In China is milieuvervuiling een groot probleem. De laatste tijd wordt er veel geld geïnvesteerd in een verandering van bronnen van energie.

→ Aan welke soort energie gaan deze drijvende zonnepanelen bijdragen?

Groene of duurzame energie

→ Waarom heeft de overheid daar niet eerder in geïnvesteerd?

De economische ontwikkeling van het land was belangrijker.

7

Lees de tekst over China als vervuiler.

→ Wat is een belangrijke reden voor de Chinese overheid om te investeren in groene energie?

Veel Chinezen hebben gezondheidsproblemen door de luchtvervuiling.

8

China gebruikt veel steenkool als brandstof voor fabrieken en elektriciteitscentrales.

→ Waarom is het een grote stap om over te stappen op duurzame energie?

China heeft zelf veel steenkool en dat is een veel goedkopere energiebron.

China: van grootste vervuiler naar grootste opruimer van kolengestookte centrales

China heeft als grootste kolenverbruiker ter wereld aangekondigd dat binnen vijftien jaar 20 procent van de Chinese energie duurzaam zal worden opgewekt.

Dat betekent dat er veel moet veranderen, want op dit moment werken de ijzer- en staalfabrieken en de stadsverwarming nog op steenkool.

Het noorden van China wordt daardoor geteisterd door ernstige luchtvervuiling, iets waar de Chinese bevolking veel over klaagt. Jaarlijks sterven er zo'n 700 000 mensen aan longziekten.

Naar: NOS, 25 november 2015

9

Waarom kon China vroeger niet, maar nu wel veel investeren in groene energie?

China is rijker geworden en heeft nu de middelen daarvoor.

GEBRUIK BRON 42 VOOR VRAAG 10 EN 11.

10

Waarom is in China de aanleg van hogesnelheidslijnen belangrijker dan bijvoorbeeld in Nederland? Gebruik in je antwoorden de begrippen *afstand* en *tijd*.

In China zijn de afstanden groter en kun je meer tijd winnen ten opzichte van de gewone trein of de auto.

11

Geef ook een reden voor de aanleg van de hogesnelheidslijnen in China die te maken heeft met het milieu.

Reizen met de trein is minder vervuילend dan reizen met de auto of met het vliegtuig.

GEBRUIK DE TEKSTBRON OVER MEI-LI VOOR VRAAG 12.

12

Welke woorden horen op de plekken van de cijfers 1 tot en met 7? Combineer de cijfers met de juiste begrippen in de tabel en vul de lege kolommen in.

Mei-li woont samen met haar familie in een oude woonwijk ofwel **-1-** in het centrum van Shanghai. Met z'n drieën wonen ze in één klein kamertje dicht op elkaar dus. Maar toch is de **-2-** hier niet zo hoog als in de hoge woonflats, vlakbij. Nog vijf andere gezinnen wonen rond het binnenpleintje waar Mei-li aan woont. Je kunt hier niets geheim houden, iedereen weet alles van elkaar! Er is dus veel **-3-**. De huizen zijn oud, er is nooit veel aan **-4-** gedaan en er is geen sanitair. De **-5-** is dus niet zo goed. In deze wijk is alles dicht op elkaar gebouwd, er is weinig **-6-**. En de straatjes zijn soms maar een halve meter breed! Daardoor is de **-7-** hier hoger dan in de wijk met de woonflats.

5	leefbaarheid	1	hutong
6	openbare ruimte	2	bevolkingsdichtheid
4	onderhoud	7	bebouwingsdichtheid
3	sociale controle		

GEBRUIK BRON 43 VOOR VRAAG 13 EN 14.

13

De Chinese overheid heeft een enorme brug, gecombineerd met tunnel, gebouwd over de monding van een van de belangrijkste rivieren van China.

→ Welke rivier mondt hier uit in zee?

De Xi Jiang of Parelrivier

14

Hoe zullen beide gebieden economisch profiteren van deze brug?

Er zal meer uitwisseling kunnen plaatsvinden / bedrijven zullen zich er eerder vestigen.

GEBRUIK BRON 44 VOOR VRAAG 15 EN 16.

15

Bekijk onderstaande zinnen.

→ Welke zin past het best als onderschrift bij de foto van bron 44? Kruis aan.

- ☒ Belangrijke beslissingen kunnen sneller genomen worden in China omdat er weinig inspraak is.
- ☐ China is een democratisch land: op de foto zie je de leiders waarop je kunt stemmen.
- ☐ Overal in China neemt de welvaart snel toe en krijgen de mensen meer politieke vrijheden.
- ☐ In China zijn de politieke leiders niet blij met gezinnen die maar één kind hebben.

16

In Beijing zijn veel hutongs afgebroken om plaats te maken voor moderne nieuwbouw. In andere landen moet de overheid vaak jaren overleggen met de bewoners om een wijk te vernieuwen. In China kan een dag na het besluit de bulldozer al voor de deur staan.

→ Door welk kenmerk van de Chinese regering kan dit?

China is een eenpartijstaat en daarin hebben de inwoners weinig inspraak.

GEBRUIK FIGUUR 35 VOOR VRAAG 17 EN 18.

17

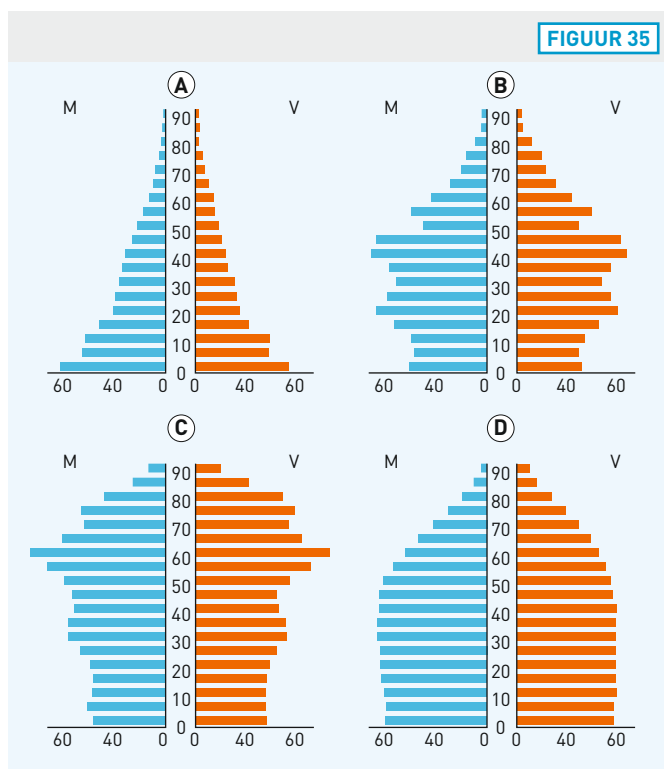
Welke bevolkingsgrafiek is de grafiek van de huidige Chinese bevolking? Kruis aan.

- ☐ grafiek A
☒ grafiek B
☐ grafiek C
☐ grafiek D

18

In welke van de vier bevolkingsgrafieken is de vergrijzing het grootst? Kruis aan.

- ☐ grafiek A
☐ grafiek B
☒ grafiek C
☐ grafiek D

GEBRUIK FIGUUR 36 VOOR VRAAG 19 EN 20.

19

China heeft de eenkindpolitiek losgelaten. Ouders mogen twee kinderen hebben.

→ Geef een economische reden waarom de overheid dit besluit genomen heeft.

Het werkende deel van de bevolking werd te klein.

Daardoor zou de economische groei kunnen inzakken.

20

Geef ook twee maatschappelijke problemen die kunnen verminderen als ouders twee kinderen mogen hebben.

Het mannenoverschot kan afnemen. De ouderen worden misschien minder aan hun lot overgelaten.

GEBRUIK BRON 45 VOOR VRAAG 21.

21

Wat is het 4-2-1-probleem? Kruis aan.

- ☐ Dat arbeidsmigranten een deel van hun inkomen afdragen aan het dorp waar ze vandaan komen.
☐ Dit heeft te maken met het hukou-systeem waardoor migranten geen recht hebben op voorzieningen in de stad.
☒ Dit geeft aan dat een volwassen Chinees door de eenkindpolitiek twee ouders en vier grootouders heeft voor wie hij moet zorgen.
☐ Dat arbeiders in de fabrieken worden uitgebuit. Dit geeft de uren weer die niet worden uitbetaald.

GEBRUIK BRON 46 VOOR VRAAG 22.

22

Shanghai heeft een enorme containerhaven die dertig kilometer ver in zee ligt.

Nillis en Mohammed hebben een discussie waarvoor deze haven vooral gebruikt wordt.

Nillis zegt: 'Deze haven is aangelegd om al de grondstoffen te kunnen invoeren die China nodig heeft om goederen te produceren.'

Mohammed zegt: 'Deze is vooral aangelegd om de eindproducten te kunnen uitvoeren die in China geproduceerd zijn.'

→ Wat is juist? Kruis aan.

- ☐ Alleen de uitspraak van Nillis is juist.
☒ Alleen de uitspraak van Mohammed is juist.
☐ Beide uitspraken zijn juist.
☐ Beide uitspraken zijn onjuist.

GEBRUIK BRON 47 BIJ VRAAG 23 EN 24.

23

Het aantal universiteiten in China is de laatste twintig jaar bijna verdubbeld. Het algemene onderwijsniveau van Chinezen is ook gestegen.

→ Hoe komt dat?

Er is meer welvaart en daardoor meer mogelijkheden je te ontwikkelen.

24

Twintig jaar geleden was het moeilijk toegelaten te worden op een universiteit. De komende jaren verwachten sommige universiteiten dat het steeds moeilijker wordt genoeg studenten te vinden.

→ Geef een reden waarom de toelating eerst moeilijk was.

Er waren toen minder plaatsen beschikbaar.

→ Geef een reden waarom het in de toekomst moeilijker wordt genoeg studenten te vinden.

Door de eenkindpolitiek zijn er minder jongeren.

GEBRUIK BRON 40 T/M 47 VOOR VRAAG 25.

25

Lees de tekst in de linker kolom van de tabel en bepaal welke bron daarbij hoort.

Arbeidsmigranten kunnen steeds dichter bij huis werk vinden.	<i>bron 40</i>
China is geen democratie want het land wordt geregeerd door één partij.	<i>bron 44</i>
De overheid van China wil de luchtvervuiling verminderen door meer groene energie op te wekken.	<i>bron 41</i>
Door grootschalige handel met het buitenland is China economisch snel gegroeid.	<i>bron 46</i>
Een goede verbinding tussen economisch belangrijke gebieden in China is een grote investering waard.	<i>bron 43</i>
Het opleidingsniveau van de bevolking stijgt steeds meer.	<i>bron 47</i>
In een groot land is snel vervoer tussen de grote steden belangrijk.	<i>bron 42</i>
Op het platteland is een groot deel van de werkende leeftijdsgroep vertrokken.	<i>bron 45</i>

2.11 De groei van Guangzhou en Shanghai

LEES 'GUANGZHOU'

1 BOS

Bekijk figuur 37. Gebruik de atlas voor de topografie van Guangzhou en omgeving.

a Schrijf de namen van de steden op.

1 <u>Guangzhou</u>	3 <u>Hongkong</u>
2 <u>Shenzhen</u>	4 <u>Macau</u>

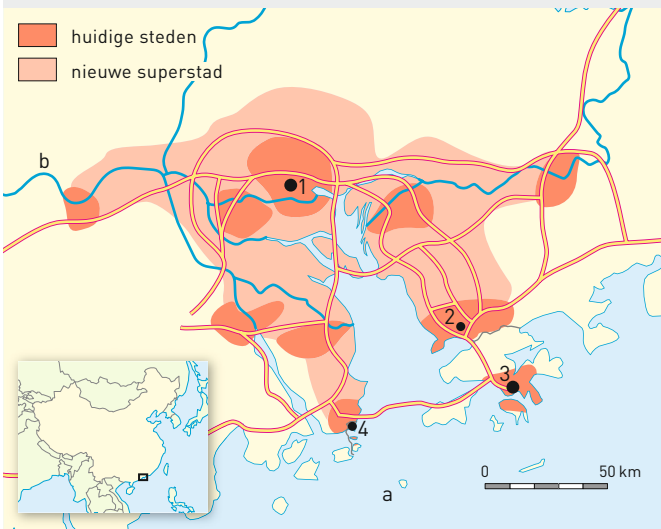
b Schrijf de namen van de wateren op.

- a Zuid-Chinese Zee
- b Xi Jiang

In het zuiden van China ontstaat een stedelijk gebied van meer dan 66 miljoen inwoners.

FIGUUR 37

- huidige steden
- nieuwe superstad

2

Bekijk bron 48 en zet de juiste begrippen onder de volgende omschrijvingen.

- Ommuurde wijk met luxe appartementen of villa's.

Gated community

- Stad met meer dan tien miljoen inwoners.

Megastad

- Megasteden die aan elkaar zijn vastgegroeid.

Metropolitaan gebied

- Het gebied dat voor de aan- of afvoer van goederen afhankelijk is van een haven.

Achterland

- Een gebied in China waar al sinds meer dan een eeuw vrije handel mocht plaatsvinden met het buitenland.

Concessiegebied

3

Vul de ontbrekende woorden in.

Guangzhou is al lange tijd een belangrijke handelsstad.

Dat heeft te maken met zijn ligging bij de monding van de

Xi Jiang in de Zuid-Chinese

Zee. Daardoor is de stad goed bereikbaar voor

producten uit het achterland en het

buitenland. Ook door de status van

concessiegebied mocht er al lange tijd handel worden gedreven met het buitenland.

4

Bepaal welke uitspraken juist zijn. Kruis aan.

- ☐ In de Parelrievierdelta worden negen steden samengevoegd tot een stad zo groot als onze Randstad.
- ☒ Guangzhou en omliggende steden vormen een metropolitaan gebied met 66 miljoen inwoners.
- ☐ Doordat China een eenpartijstelsel heeft, kan elke inwoner meedenken en beslissen over grote projecten.
- ☒ Er wordt veel geld geïnvesteerd in de infrastructuur van de nieuwe megastad.

5

BOS

Gebruik figuur 37 of de atlas.

Eind 2009 is de bouw gestart van de Hongkong-Zhuhai-Macaubrug. De brug gaat over de monding van de Parelrivier (Xi Jiang) en gedeeltelijk als een tunnel er onderdoor. In 2018 is deze nieuwe verbinding van bijna 50 kilometer opengestaan. De reistijd tussen Macau en Hongkong is dan van ongeveer 4 uur verkort naar zo'n 40 minuten.

- a Kijk naar de ligging van de brug. Welke delen (gebruik windrichtingen) van de Parelrievierdelta worden door deze brug beter met elkaar verbonden?

De oostkant en de westkant van de delta

- b Welke stad zal meer profiteren van deze brug, Guangzhou of Shenzhen? Shenzhen

- c Leg je antwoord op vraag b uit.

Voor Shenzhen wordt de verbinding met de andere kant van de delta sneller, voor Guangzhou maakt het niet veel uit.

- d De brug is gedeeltelijk een tunnel. Waarom was dit nodig?

Omdat de brug over een belangrijke scheepvaartroute gaat en de grote schepen niet onder de brug door kunnen.

LEES 'SHANGHAI'

6

- a Shanghai is de grootste stad van China. Officieel zijn er zo'n 25 miljoen inwoners. In werkelijkheid zijn het er veel meer. Leg dit uit.

Veel bewoners zijn arbeidsmigranten die niet geregistreerd zijn.

Bekijk figuur 38.

- b Wanneer ging de stad sneller groeien?

Vanaf ongeveer 1990

- c Vanaf die tijd kwamen er veel arbeidsmigranten naar Shanghai. Is dit sociale of natuurlijke bevolkingsgroei?

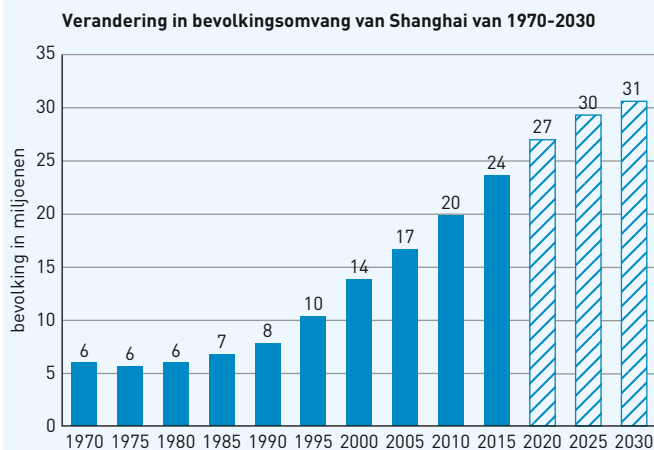
Sociale bevolkingsgroei

- d Door welke economische ontwikkeling kwamen er veel arbeidsmigranten naar Shanghai?

Vanaf deze periode mochten buitenlandse bedrijven zich in China vestigen en daardoor was er veel werkgelegenheid.

Verandering in bevolkingsomvang van Shanghai van 1970 tot 2030

FIGUUR 38

7

Bekijk bron 49.

Vul de woorden in op de juiste plek. Kies uit: 1900 – 1993 – 1 miljoen – concessiegebied – hooggeschoold – hoog – laaggeschoold – Pudong.

In de wijk Pudong ligt het zakencentrum van Shanghai, met hoofdkantoren van grote bedrijven. Maar er wonen hier ook veel mensen, de bevolkingsdichtheid is hier heel hoog. De ontwikkeling van Shanghai tot modern

zakencentrum begon vanaf 1993. Maar Shanghai was al veel langer betrokken bij internationale handel. Dat kwam omdat het net als Guangzhou een concessiegebied was. In 1900 was de stad al wereldstad met 1 miljoen inwoners. In de huidige tijd ging de stad hard groeien omdat veel bedrijven zich hier vestigden. Omdat Shanghai al langer een belangrijke stad is, zijn veel inwoners hooggeschoold. In de nieuwe industriegebieden is dit minder het geval, hier zijn meer mensen laaggeschoold. Maar dat verandert snel!

8

Bekijk bron 50 over de verstedelijking in de delta van de Chang Jiang.

Welke uitspraken zijn juist? Kruis aan.

- ☒ De steden in de delta van de Chang Jiang zijn uitgegroeid tot een metropolitaan gebied.
- ☒ Tussen 2006 en 2014 is het sterk verstedelijkte gebied meer dan verdubbeld.
- ☐ De uitbreiding van het stedelijk gebied heeft vooral in het westen plaatsgevonden.
- ☒ De verstedelijking vindt vooral plaats in gebieden die bereikbaar zijn vanaf het water.

9

Leerdoelen

Geef aan of de volgende uitspraken van toepassing zijn op Shanghai, op Guangzhou of op beide.

- De stad is ontstaan aan de monding van een belangrijke rivier. Beide
- De stad is al lange tijd op het buitenland georiënteerd omdat het een concessiegebied was. Beide
- De stad heeft een hoogopgeleide bevolking en is de vestigingsplaats van veel hoofdkantoren. Shanghai
- Doordat de stad een haven heeft die ver in zee ligt, kunnen de grootste containerschepen er aanleggen. Shanghai
- De stad is onderdeel van het grootste metropolitane gebied van China. Guangzhou
- De stad kreeg een enorme economische groei doordat het een Speciale Economische Zone werd. Shanghai
- De stad is de laatste tientallen jaren enorm uitgebreid met enorme bedrijventerreinen en woontorens voor de arbeidsmigranten. Beide

2.12 De gevolgen van de groei van Guangzhou en Shanghai

LEES 'GUANGZHOU'

1

Bekijk figuur 39. Vul de volgende woorden op de juiste plaats in. Kies uit: *milieuproblemen* – *vervoer* – *bevolkingsgroei* – *gezondheid* – *maatregelen* – *luchtvervuiling* – *auto's* – *oppervlaktewater*.

2

Bekijk figuur 40.

a Hoe noem je de oude wijken die door de bulldozer bijna worden vermorzeld? *Hutongs*

b Wie in de tekening heeft alleen maar oog voor de vooruitgang?

De man met de bouwtekening

c Wat wil de tekenaar met deze tekening zeggen?

Dat door de plannen van de regering er veel oude gebouwen verdwijnen. De vooruitgang is het belangrijkste.

3

Bekijk bron 51.

a Wat moet er, behalve nieuwe woningen en fabrieksterreinen, nog meer gebouwd worden als de stad uitbreidt?

Nieuwe infrastructuur, zoals wegen en spoorlijnen

b Welke oplossing is er op de foto bedacht, zodat de bestaande bebouwing niet hoeft te worden afgebroken?

De weg is om de woning heen gelegd.

c Is dit een gezonde plaats om te wonen? Leg je antwoord uit.

Nee, want er is veel lawaai en luchtvervuiling.

Cartoon uit de *Shanghai Daily*

FIGUUR 40

4

Op de foto van figuur 41 is te zien dat Guangzhou veel last heeft van luchtvervuiling.

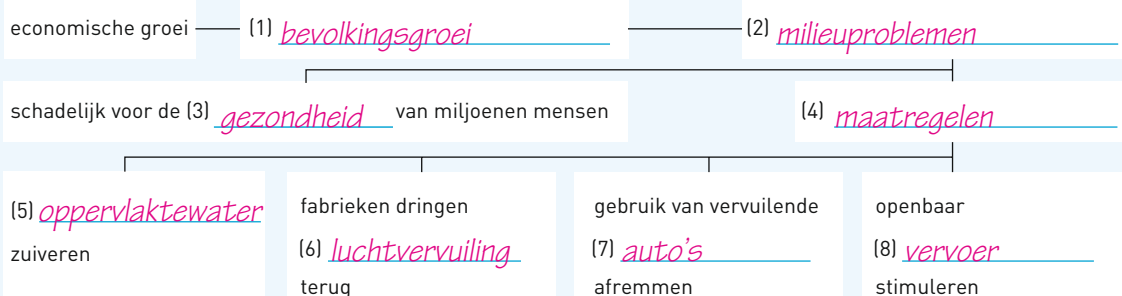
a Noem drie belangrijke veroorzakers van deze luchtvervuiling.

Auto's, fabrieken en elektriciteitscentrales

b Noem drie belangrijke maatregelen die de overheid in Guangzhou neemt om de luchtvervuiling te verminderen.

Fabrieken verhuizen naar de rand van de stad, elektrische bussen en taxi's invoeren, het metronetwerk uitbreiden.

FIGUUR 39

Uitzicht over Guangzhou

FIGUUR 41

LEES 'SHANGHAI'

5

Bekijk bron 52 en 53.

- a Over welke vorm van vervuiling gaat deze bron?

Over luchtvervuiling

- b Vier bronnen dragen in verschillende mate bij aan de luchtvervuiling. Zet ze in volgorde van belangrijkheid van hoog naar laag.
- 1 van andere provincies; 3 landbouw;
 - 2 fabrieken; 4 auto's, schepen en vliegtuigen.

2-4-1-3

- c Welke maatregelen heeft Shanghai genomen om de luchtvervuiling te verminderen?

Uitbreiding van het openbaar vervoer, leenfietsen beschikbaar stellen, geen kolengestookte centrales meer bouwen in de buurt van de stad

- d Geef met behulp van de grafiek aan of deze maatregelen resultaat hebben gehad.

Ja, de vervuiling is tussen 2012 en 2017 gedaald.

- e Leg uit dat Shanghai de bestrijding van de luchtvervuiling niet alleen kan doen.

Een groot deel van de vervuiling komt uit andere provincies.

6

Bekijk figuur 42.

Shanghai ligt in de delta van de Chang Jiang. Een delta is een gebied met veel oppervlaktewater. Dit oppervlaktewater is ernstig vervuild: in 2016 was slechts 16 procent van het water geschikt voor menselijk gebruik.

- a Waardoor is de vervuiling in de delta ontstaan?

Door ongezuiverd afvalwater uit riolen en fabrieken

- b Welke oplossing voor deze vervuiling lijkt logisch?

Waterzuiveringsinstallaties bouwen, rioolwater zuiveren, meer controle op illegaal lozen

- c Waarom worden er nog onvoldoende maatregelen genomen om de vervuiling aan te pakken?

Dat is erg duur / kost veel geld.

Watervervuiling in de delta van de Chang Jiang

FIGUUR 42

7 Leerdoelen

Guangzhou en Shanghai nemen maatregelen om de problemen met de ruimtelijke kwaliteit op te lossen. Dit is echter niet eenvoudig. Noteer de juiste combinatie van cijfers en letters.

Aantasting ruimtelijke kwaliteit	Moeilijkheid bij oplossen probleem
1 Traditionele woonwijken worden afgebroken.	A Ze zijn een statussymbool.
2 Landbouwgebieden en dorpen verdwijnen.	B Een deel komt van andere gebieden of provincies.
3 Congestie door enorme toename aantal auto's.	C Overschakeling op groene energie is duur en kost tijd.
4 Illegale lozingen van afval in oppervlaktewater.	D Voor de groei van de industrie is ruimte nodig.
5 Kolengestookte centrales en fabrieken.	E Te weinig controle en corruptie.
6 Lucht- en watervervuiling.	F Veel nieuwbouw door toestroom arbeidsmigranten.

1F, 2D, 3A, 4E, 5C, 6B

Voorzieningen in mijn eigen omgeving

In de stad vind je meer voorzieningen dan op het platteland. Dat komt omdat er in de stad meer mensen wonen. Meer mensen betekent meer klanten. Voorzieningen hebben een minimum aantal klanten nodig om genoeg winst te maken. Alleen dan kunnen ze blijven bestaan. Dat noemen we de drempelwaarde van een voorziening.

Hoe lang ben je onderweg om naar een van die voorzieningen te gaan? Het antwoord op die vraag noemen we de reikwijdte van de voorziening. Op het platteland is die vaak groter dan in de stad. En voor de dagelijkse voorzieningen wil je minder lang onderweg zijn dan voor voorzieningen waar je minder gebruik van maakt.

In dit onderzoek ga je, in groepjes van vier, kijken welke voorzieningen er in je wijk aanwezig zijn. Je kunt daarvoor de tabel gebruiken. Daarna probeer je er door interviews achter te komen hoe vaak mensen gebruikmaken van een voorziening en hoe lang ze onderweg zijn voor die voorziening (de reikwijdte). Je kunt kiezen of je een schriftelijk verslag maakt of een powerpointpresentatie.

Bij het onderzoek maak je gebruik van het stappenplan. De stappen van onderzoek zijn:

- 1 het stellen van een hoofdvraag met de deelvragen;
- 2 het opstellen van een onderzoeksplan;
- 3 het verzamelen van informatie;
- 4 het verwerken van de informatie;
- 5 het trekken van een conclusie;
- 6 het presenteren van de resultaten.

STAP 1: HOOFDVRAAG EN DEELVRAGEN

Bedenk zelf welke hoofdvraag het best past bij dit onderzoek. De hoofdvraag die je hebt bedacht moet vrij algemeen zijn. Die hoofdvraag ga je nu opdelen in deelvragen. Deelvragen zijn hulpvragen: ze helpen je een antwoord te vinden op de hoofdvraag. Ze gaan dus over een onderdeel van de hoofdvraag. Zie hiervoor ook de inleiding van dit onderzoekje. In totaal moet je maximaal vijf deelvragen bij dit onderzoek bedenken.

STAP 2: HET ONDERZOEKSPLAN

Bij het uitvoeren van een onderzoek is het handig om een goede planning te maken, vooral als je in een team werkt. Anders pak je het verkeerd aan of ben je ergens veel te lang mee bezig. Je moet het proces dus goed in de gaten houden. Het is handig om een soort planner te maken waarin je de taakverdeling en de afspraken noteert. Schrijf de antwoorden van de volgende vragen zeker op:

- Wie gaat wat doen?
- Wie is verantwoordelijk voor welke deelvraag?
- Wanneer doe je precies wat?
- Welke informatie ga je gebruiken?
- Hoe lang ben je bezig met de verschillende onderdelen?
- Welke presentatievorm kies je?
- Hoe verdeel je de taken bij de presentatie?

Voorbeeld van interview in de buurt Stalberg, Venlo

FIGUUR 43

Welke voorziening gebruikt u?	Hoe vaak gebruikt u deze voorziening?			Hoelang bent u onderweg?			Waar ligt de voorziening?		
	meerdere keren per week	1 of 2 keer per maand	paar keer per jaar	minder dan 10 minuten	10-20 minuten	meer dan 20 minuten	Stalberg	andere buurt	buiten Venlo
1 supermarkt	x			x			x		
2 huisarts			x	x			x		
3 voortgezet onderwijs	x							x	
4 bioscoop		x							x
5 kunstijsbaan			x			x			x

STAP 3: INFORMATIE VERZAMELEN

Eerst verzamel je informatie over de aanwezige voorzieningen in je buurt. Gebruik EduGIS voor de afgrenzing van je buurt (figuur 44).

Daarna ga je mensen interviewen over het gebruik van voorzieningen. Je kunt daarvoor onderstaande tabel als voorbeeld gebruiken. De voorzieningen die hier staan mag je overnemen, maar je kunt er zelf ook nog wel een paar bedenken.

STAP 4: INFORMATIE VERWERKEN

De gegevens die je nu hebt, zijn meestal nog rommelig. Ten eerste moet je de gegevens van je interviews ordenen. Om de gegevens te ordenen gebruik je de deelvragen. Welke informatie hoort bij welke deelvraag? Je kunt bijvoorbeeld kijken naar welke voorzieningen mensen vaak gebruiken en welke juist niet vaak. Ook kun je kijken naar hoe lang mensen onderweg zijn voor de verschillende voorzieningen (de reikwijdte). Heeft die reikwijdte iets te maken met het aantal keren dat mensen van een voorziening gebruikmaken? Hoe je uiteindelijk de resultaten van je onderzoek ordent en welke afbeeldingen je gebruikt, is natuurlijk afhankelijk van de presentatievorm die je gekozen hebt.

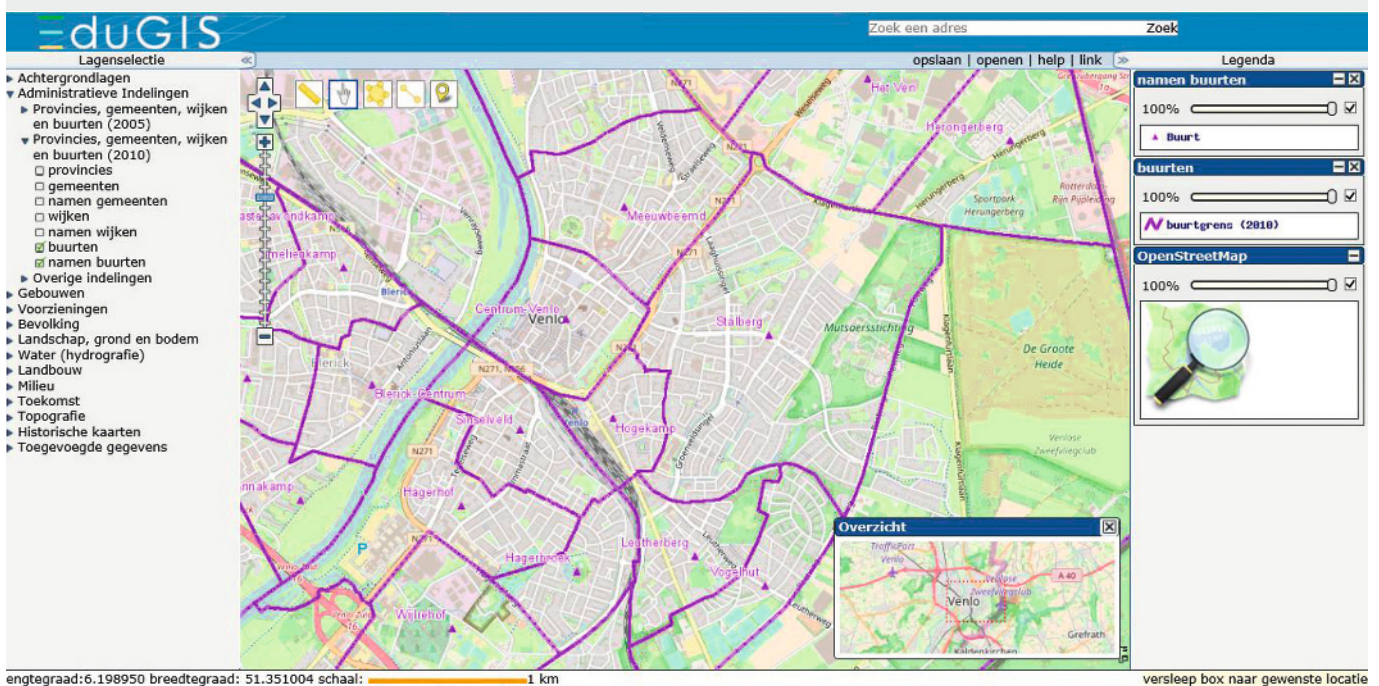
STAP 5: CONCLUSIES TREKKEN

Als je alles goed hebt gedaan, kun je nu de deelvragen en de hoofdvraag beantwoorden.

STAP 6: PRESENTEREN

Welke vorm van presentatie je ook gekozen hebt, zorg dat je presentatie een heldere structuur heeft. Gebruik niet te veel tekst en maak zinnen niet te lang.

Indeling van Venlo in buurten

FIGUUR 44

Bevolking en ruimte

1

Welk woord past bij de volgende zinnen? Kies uit: *gastarbeid* – *seizoensarbeid* – *suburbanisatie* – *urbanisatie*.

- Op de toegangswegen voor de stad staan dagelijks lange files. De overheid stimuleert daarom het wonen in de stad.

Urbanisatie

- Uitzendbureaus huren Polen in om asperges te steken.

Seizoensarbeid

- In de jaren zeventig waren er te weinig ruime woningen in de stad. Gezinnen trokken daarom de stad uit.

Suburbanisatie

- De economie groeide zo hard in de jaren zestig dat er niet genoeg arbeidskrachten in Nederland beschikbaar waren.

Gastarbeid

2

Welk begrip hoort niet thuis in het rijtje van drie woorden? Noteer waarom je vindt dat dat woord er niet bij hoort.

- sociale cohesie* – *sociale controle* – *sociale ongelijkheid*

Sociale ongelijkheid heeft te maken met het verschil tussen arm en rijk, de andere begrippen met relaties tussen mensen.

- integratie* – *leefbaarheid* – *ruimtelijke kwaliteit*

Integratie heeft te maken met aanpassing aan de cultuur en de andere begrippen hebben te maken met het wel of niet prettig wonen in een wijk.

- aantrekkingsfactor* – *vergrijzing* – *vestigingsoverschot*

Vergrijzing in gebieden waar jonge mensen wegtrekken en de andere begrippen gaan over gebieden waar mensen zich vestigen.

- agglomeratie* – *bereikbaarheid* – *infrastructuur*

Agglomeratie gaat over de uitbreiding van de stad en de andere begrippen gaan over verkeer en verbindingen.

- congestie* – *drempelwaarde* – *forensisme*

Drempelwaarde heeft te maken met voorzieningen en de andere begrippen met verkeer.

- hukou* – *hutong* – *ruimtelijke kwaliteit*

Hukou is een soort paspoort en de andere begrippen hebben te maken met wonen.

3

Bekijk figuur 45. In deze opdracht moet je steeds twee dingen doen:

- noteer de namen of begrippen die bij de omschrijvingen horen;
- noteer de juiste letter van figuur 44 achter elke omschrijving.

- Belangrijke stedelijke zone in het zuiden van Duitsland.

München, A

- Door de opsplitsing in Oost- en West-Duitsland kreeg deze stad een meerkernen-groeimodel.

Berlijn, B

- Gebied waar de grootste bevolkingskrimp en vergrijzing plaatsvindt.

Platteland in het oosten van Duitsland, C

- Het belangrijkste industriegebied van Duitsland waar grote gebieden opnieuw ingericht zijn en veel oude fabrieksgebouwen een andere functie hebben gekregen.

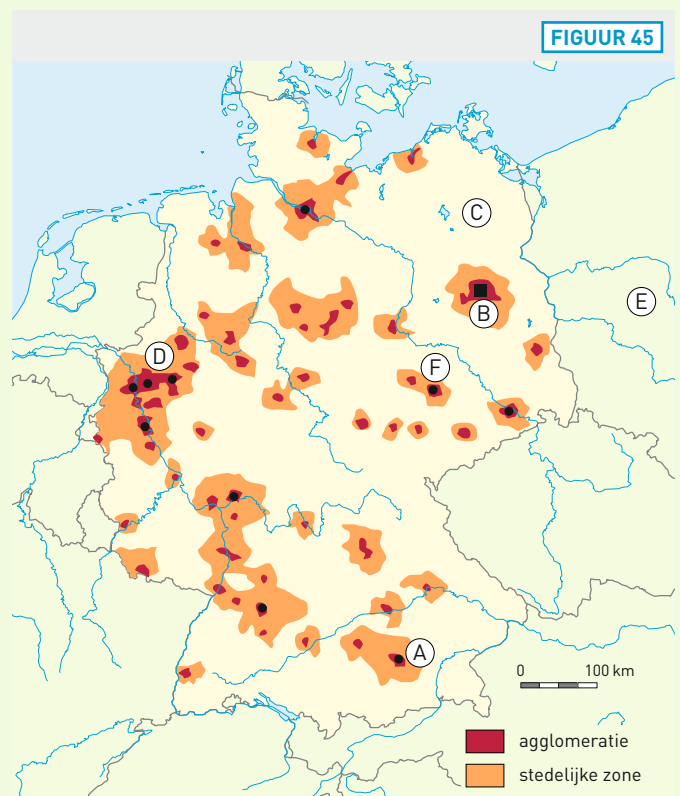
Ruhrgebied, D

- Hier komt de grootste groep seizoensarbeiders vandaan.

Polen, E

- Na de val van het IJzeren Gordijn trokken veel mensen weg, maar nu is de stad weer in trek.

Leipzig, F

4

Bekijk figuur 46. Bij elke foto hoort een uitspraak en een begrip. Je moet twee dingen doen:

- noteer het juiste begrip achter elke uitspraak;
- noteer de letter van de foto die bij de uitspraak hoort.

1 De reden van deze mensen om te migreren is anders dan die van de Poolse seizoensarbeiders.

Migatiemotief, A

2 Het is prettiger wonen als er meer groen is en minder overlast van verkeer.

Leefbaarheid, E

3 Het centrum van oude steden kenmerkt zich vaak door een kronkelig stratenpatroon.

Historische stadskern, B

4 In Nederland maakt de overheid plannen waar nieuwe woonwijken en industrieterreinen komen.

Ruimtelijke ordening, C

5 Steeds meer voorzieningen op het platteland verdwijnen en daarom moeten mensen daarvoor vaak naar de stad gaan.

Reikwijdte, D

FIGUUR 46

5

Bekijk figuur 47. Bij elke foto hoort een uitspraak en een begrip. Je moet twee dingen doen:

- noteer het juiste begrip achter elke uitspraak;
- noteer de letter van de foto die bij de uitspraak hoort.

1 De 'fabriek van de wereld' draait op 1 400 kolencentrales, maar is ook wereldleider in het investeren in duurzame energiebronnen.

Groene energie, B

2 Deze wijken liggen vaak in de betere locaties van de stad en je hebt een pasje nodig om de wijk in te gaan.

Gated community, D

3 In het centrum staat het verkeer de hele dag zes banen breed in de file. Als meer mensen op de fiets gaan, kan dat helpen dit probleem op te lossen.

Congestie, E

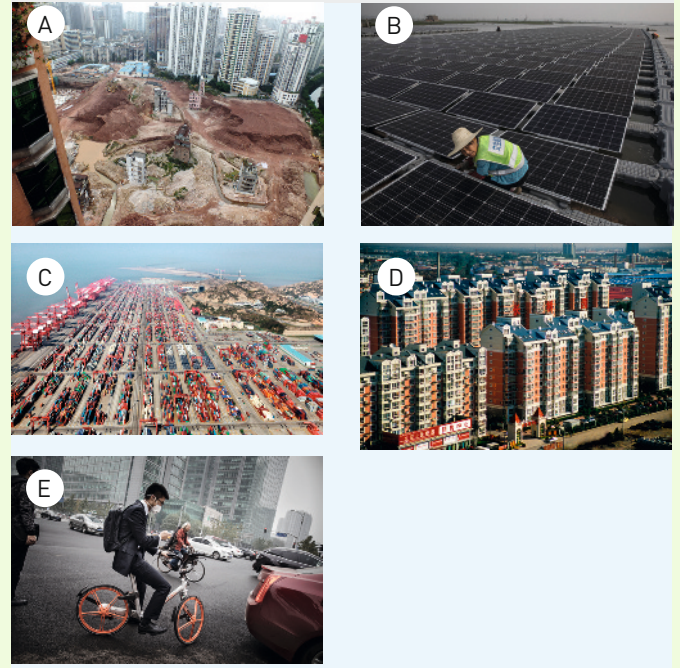
4 Dit type haven werd 30 km in zee aangelegd zodat ook de grootste schepen Shanghai konden bereiken.

Containerhaven, C

5 Traditionele wijken worden platgegooid omdat de bevolkingsdichtheid omhoog moet.

Hutong, A

FIGUUR 47

[illegible]

Handwriting practice lines consisting of 30 horizontal blue lines.